

СОЦЫУМ

Невядомыя могілки і імёны
герояў.
Далучыцца да шукальнікаў
можа кожны

стар. 4

ІНТЭР'Ю З НАГОДЫ

Як зладзіць канцэрт
патрыятычнай тэматыкі?
Разыначкі праграмы

стар. 5

КІНАФОРУМ

Сямімільныя крокі
анімацыі.
Чаму павучыцца ў дзяцей?

стар. 7

МАКСІМА МАЛАДЫХ

Музычныя прыярытэты.
Калі любімы інструмент –
домра

стар. 11

АСОБА Ў ІНТЭР'ЕРЫ

Кіно ў тэатры?
Стужка пра роднага
чалавека

стар. 13

БЕЛАРУСКАЯ СПАДЧЫНА Ў КОЛЕ СЯБРОЎ

Працяг тэмы на стар. 2

ПАЧАЛАСЯ ПАДПІСНАЯ КАМПАНІЯ

Газета "Культура"

Індывідуальны
63875
Адзін месяц – 14,21 руб.

Ведамасны
638752
Адзін месяц – 23,49 руб.

Ільготны
(для юрыдычных асоб,
афармленне падпіскі
ў адрас сваіх супрацоўнікаў і
пенсіянераў)
63879
Адзін месяц – 15,83 руб.

Ільготны
індывідуальны
на паўгоддзе
63872
Шэсць месяцаў – 74,03 руб.

-15%

Ільготны
ведамасны
на паўгоддзе
638722
Шэсць месяцаў – 121,52 руб.

Комплект: газета "Культура" і часопіс "Мастацтва"

Ведамасны
638742
Адзін месяц – 54,89 руб.

-10%

Індывідуальны
63874
Адзін месяц – 29,87 руб.

Часопіс "Мастацтва"

Індывідуальны
74958
Адзін месяц – 19,21 руб.

Ведамасны
749582
Адзін месяц – 37,77 руб.

Ільготны
(для юрыдычных асоб,
афармленне падпіскі
ў адрас
сваіх супрацоўнікаў
і пенсіянераў праз
адрасаваны РУП
"Белпошта")
74986
Адзін месяц – 21,43 руб.

Ільготны
індывідуальны
на паўгоддзе
74941
Шэсць месяцаў – 98,17 руб.

-15%

Ільготны
ведамасны
на паўгоддзе
749412
Шэсць месяцаў – 192,36 руб.

“Мудрасць жыцця, якая перадаецца з пакалення ў пакаленне, — ні перад кім не кланяцца, жыць сваім розумам і са свайго мазаля”.

Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь Аляксандр ЛУКАШЭНКА

Падчас адкрыцця Міжнароднага навукова-практычнага семінара “Захаванне нематэрыяльнай культурнай спадчыны краін СНД у кантэксце глабальных выклікаў”

Міжнародны кантэкст: нематэрыяльная спадчына супраць выклікаў глабалізму

Міжнародны навукова-практычны семінар “Захаванне нематэрыяльнай культурнай спадчыны краін СНД у кантэксце глабальных выклікаў” завяршыўся ў Мінску 17 лістапада. У мерапрыемстве, акрамя беларускіх спецыялістаў, удзельнічалі прадстаўнікі Арменіі, Казакстана, Кыргызстана, Расіі, Таджыкістана, Туркменістана і Узбекістана.

На ўрачыстым акрышці семінара, якое адбылося 15 лістапада ў штаб-кватэры Выканаўчага камітэта СНД, міністр культуры **Анатолій Маркевіч** заявіў: “Захаванне традыцыйнай назімае застасца адным з прыярытэтных аспектаў дзяржаўнай палітыкі. У нашай краіне на высокім узроўні арганізаваная работа па выяўленні

і вывучэнні нематэрыяльнай культурнай спадчыны. У Беларусі ахоўваюцца сто шэсцьдзесят чотыра яе элементы, уключаныя ў Дзяржаўны спіс гісторыка-культурных каштоўнасцей. Наша краіна стала адной з першых дзяржаў, якія прынялі Канвенцыю аб ахоўне нематэрыяльнай культурнай спадчыны. На 17-й сесіі Міжрадавага камітэта па ахоўне нематэрыяльнай культурнай спадчыны UNESCO, якая прайдзе ў канцы месіа, будуць разгледжаны практыкі беларускага саломпаніама. Мы спадзяемся, што Спіс сусветнай нематэрыяльнай культурнай спадчыны папоўніцца пятым беларускім элементам. Гэта вельмі важна для нас, ёсць што паказаць і ёсць што праранаваш. Беларусь, як і ўсе краіны СНД, кірапіцца пра захаванне сваёй спадчыны”.

Таксама ў гэты дзень у Беларускім дзяржаўным універсітэце культуры і мастацтваў адбылася сесія семінара, прысвечаная інтэграцыі нематэрыяльнай культурнай спадчыны ў адукацыйны працэс установаў адукацыі. А ўвечары **Анатолій Маркевіч** наведваў канцэрт “Традыцыі і пераемнікі”, які прайшоў у спартыўна-культурным цэнтры ўніверсітэта. Там упершыню ў гісторыі Беларусі дзякуючы Міністэрству культуры па адной сцэне сабраліся носьбіты нематэрыяльнай культурнай спадчыны з усіх рэгіёнаў краіны.

Другі дзень семінара прайшоў у замкавым комплексе “Мір”, дзе ўдзельнікі азнаёміліся з выставай саломпаніама, вытанкі і ганчарства Караліцкага раёна. Сваю творчасць праранаваш-

лі гасцям народны лялечны тэатр “Батлейка” і народны ансамбль музыкі і песні “Цырыньскія музыкі”. Адылія секцыя семінара, прысвечаная вывучэнню, захаванню і прэзентацыі элементаў нематэрыяльнай культурнай спадчыны краін СНД і практыкам

На агульнарэспубліканскай выставе “Нематэрыяльная культурная спадчына Беларусі”, якая праходзіць у Мастацкай галерэі Міхаіла Савіцкага

захавання і папулярызаванні нематэрыяльных культурных каштоўнасцей у дзейнасці арганізацый культуры.

А 17 лістапада ўдзельнікі семінара наведлі першую ў Беларусі агульнарэспубліканскую выставу “Нематэрыяльная культурная спадчына Беларусі”, якая праходзіць у Мастацкай галерэі Міхаіла Савіцкага. Гасцей сустрэклі аўтэнтычныя калектывы і носьбіты элементаў культуры з усіх абласцей краіны. Кожны рэгіён прадставіў самабытныя правы творчасці чалавека, уключаныя ў Дзяржаўны спіс гісторыка-культурных каштоўнасцей Рэспублікі Беларусь. Там таксама абмеркавалі пытанні выкарыстання нематэрыяльнай культурнай спадчыны ў музейнай дзейнасці і завярджэнне вынікавай ролі семінара. Прадстаўнікі замежных дэлегацый выказалі цёплыя словы падзякі і захаплення Міністэрству культуры Рэспублікі Беларусь і нашым установам культуры за правядзенне мерапрыемства на высокім арганізаваным і мастацкім узроўні.

Падрабязней пра выставу “Нематэрыяльная культурная спадчына Беларусі” мы распыявядзем у наступным нумары.

Наперадзе ўсіх працэсаў

Міністр культуры Анатолій Маркевіч сустрэўся з навучцамі ўстаноў сярэдняй спецыяльнай і вышэйшай адукацыі, якія дасягнулі значных поспехаў на XVI Молодзевых Дэльфійскіх гульніях краін СНД. Былі ўзнагароджаныя 29 прадстаўнікоў таленавітай моладзі і іх выкладчыкаў.

Ва ўрачыстым абстаноўцы ў Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі міністр культуры падзякаваў усім удзельнікам, арганізатарам і пелагогам, якія годна прадставілі нашу краіну на міжнародным узроўні.

— За сваю накуль надуюту гісторыю гэты ўнікальны творчы праект набыў прызнанне і вялікі аўтарытэт, сабраў самых перспектывных маладых твораў, стаў сапраўдным святам мастацтва. Для нашай таленавітай моладзі, якая з запалам удзельнічае ў названым спаборніцтве, адкрываюцца магчымасці прадставіць свае дасягненні шырокай публіцы і атрымаць азнкі паважанага журы. Дэльфійскія гульні сядзейнічаюць творчому станаўленню маладога пакалення, — падкрэсліў **Анатолій Маркевіч**.

XVI Молодзевыя Дэльфійскія гульні дзяржаў-удзельніц СНД праходзілі з 14 па 18 кастрычніка ў Таджыкістане. У склад беларускай дэлегацыі ўвайшлі 32 чалавекі. Сярод іх — дзевяць сольных удзельнікаў, адзін творчы калектыв (14 чалавек), чатыры канцэртныя тры. Гэта прадстаўнікі Беларускай дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў, Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі, Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў, Рэспубліканскай гімназіі-каледжа пры

Першы наместнік міністра культуры Валерый Грамада ўзнагароджвае Хрысціну Высоцкую

3 акцэнтам на наватарства

Завяршылася II Трыенале маладых мастакоў. Вынікі конкурсу падвядлі 17 лістапада на ўрачыстым цырымоніі ў Нацыянальным цэнтры сучасных мастацтваў.

Больш за паўсотню маладых твораў прэзэнтавалі работы ў розных відах і кірунках выяўленчага мастацтва. Аўтары закранаюць сацыяльныя праблемы, дзеляцца асабістымі перажываннямі і адлюстроўваюць тэму захавання беларускіх традыцый — як у звыклых, так і ў эксперыментальных тэхніках.

З 10 лістапада ў Магілёўскім абласным мастацкім музеі імя П. В. Масленікава працуе выстава “3/4 стагоддзя” выпускнікоў Мінскага дзяржаўнага каледжа імя А. К. Глебава.

Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі, Магілёўскага дзяржаўнага каледжа мастацтваў, Гомельскага дзяржаўнага мастацкага каледжа і Мінскага дзяржаўнага каледжа мастацтваў.

Беларусы выступілі ў дзевяці намінацыях з дзевяці атрымалі сем медалёў, у тым ліку алін залаты, пяць срэбраных, алін бронзавы, і два дыпломы. Ганаровай граматы Міністэрства культуры ўдасціліся супрацоўнікі Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў: **Святлана Гуткоўская**, загадчык кафедры хараграфіі, і **Вольга Масалава**, начальнік аддзела адукацыйных праектаў і сувязей з грамадскасцю Інстытута павышэння кваліфікацыі і перападрыхтоўкі кадраў. Таксама граматы Міністэрства культуры ўручылі **Ташчане Дробышвай**, дацэнт кафедры эстраднай музыкі, і **Аляксандру Філіпава**, дырэктара Інстытута павышэння кваліфікацыі і перападрыхтоўкі кадраў БДУКМ.

Пасля ўзнагароджвання гасцей цырымоніі зладзілі святочны канцэрт з удзелам пераможцаў XVI Молодзевых Дэльфійскіх гульніях краін СНД.

Ульяна КАСЦЮНІНА

Памочнік у тваёй справе!

Аляксандра Ковель, настаўнік харавых дысцыплін дзяржаўнай установы адукацыі “Беларуская дзяржаўная школа мастацтваў”:

— Я — малады спецыяліст, але з “Культураў” знаёмая яшчэ са студэнцкіх часоў. Гэта ж наша прафесійнае выданне! І мне застасца, што яго павінны выпісваць усе ўстановы культуры краіны. Па-першае, крута, калі ты з’яўляешся на старонках галоўнай “культураў” газеты Беларусі са сваім мерапрыемствам, фота, з чарговай перамогай. А па-другое, можна запачыць досвед калег з іншых рэгіёнаў.

Мне падабаецца “Максіма маладых”. Чытаецца лёгка. Відаш, матэрыялы рыхтуюць таленавітыя журналісты. Так трываць! Мару сама патрапіць у гэтую рубрыку, але трэба прызумаць і зрабіць нешта цікавае.

З задавальненнем праглядаю і аптытанні. Займальна дзедацца меркаванні людзей.

Што жападаць газете? Напэўна, у кожным рэгіёне Беларусі ёсць неадкрытыя ці малавыяваныя культурна-гістарычныя мясціны, пра якія таксама ёсць што напісаць.

Юлія Кулак, дырэктар дзяржаўнай установы культуры “Цэнтр культуры-дасугавой дзейнасці Акцёрскага раёна”:

— У чарговы раз разгортваю газету “Культура”, якая рэгулярна прыходзіць у наш арганізацыйна-метадычны аддзел. Тэматыка публікацый даволі разнастайная і шматгранная. Не застаецца па-за увагай карэспандэнтаў інфармацыя пра грамадскае і палітычнае жыццё Беларусі. Цікава падаюцца навінкі тэатраў, фольклорнага мастацтва, прывабліваюць артыкулы пра архітэктурную спадчыну і жывапіс, юбілейныя даты, народныя святы, знакамітыя сучаснікі, гістарычныя асобы... Прыемна праз газету пазнаёміцца з дзейнасцю бібліятэчных, музейных, культурна-дасугавых устаноў, а таксама са спецыялістамі — прафесіяналамі сваёй справы, бо карысна ведаць, які чым жывуць калегі. Але ў артыкулах такога напрамку, на маю думку, інфармацыя падаецца неак агульна, бегла: адразу пра ўсё, працягаў — і забыў. Пажадала, каб у публікацыях больш падрабязна падавалася пра канкрэтны досвед укаранення ў творчы працэс новых праграм, праектаў, тэхналогій, пра сістэму работы ўстаноў — тое, што можна прымяніць і ў сваёй практыцы. Магчыма, варта ўвасціць рубрыку “З вопыту работы” або “У скарбонку метадыстаў”, якая з’яўлялася б ніхай і не ў інікальных. Творы ілюструюць сувязь часу, пераемнасць традыцый і ўзнікненне інавацый і беларускім выяўленчым мастацтвам.

Данііл ШЫКА

Да дасягненняў падыходзіць крытычна

Чарговая апаратная нарада міністра культуры Рэспублікі Беларусь **Анатолій Маркевіч** з начальнікамі ўпраўленняў і аддзелаў міністэрства адбылася 13 лістапада. Дзякуючы сродкам выяўленняў, у паслядзінні таксама паўдзельнічалі начальнікі ўпраўленняў культуры абласных выканаўчых камітэтаў.

Праводзячы нараду, **Анатолій Мечыславіч** задаваў прысутным дакладныя пытанні, патрабаваў аргументаваны адказы з аналізамі сітуацыі і прапановамі, ставіў канкрэтныя задачы. Паслядзінне атрымалася жывым, а галоўнае — канструктыўным.

Так, падчас абмеркавання вынікаў мінскага кінафоруму першы наместнік міністра **Валерый Грамада** пракаментаваў “Лістапад”, прывёў трыныя лібы і факты. **Анатолій Маркевіч** падзякаваў усім, хто ладуў фестываль, але і зрабіў заўвагі па многіх напрамках арганізацыі фестываля, паваўшы з рэкламы і закончыўшы шыромымі закраніцямі: “Трэба заўважыць крытычна падыходзіць да нашых дасягненняў, выяўляюць праблемныя ўчасткі і над імі працаваць”. Прагучала галоўнае пытанне: дзе айчына-нае кіно? “Ёсць “Лістапад”, намінацыі, пераможцы, але сярод іх няма беларускіх кінематграфістаў”, — заўважыў міністр (працяг тэмы — стар. 7).

Таксама на нарадзе гаварылі пра ўключэнне ў абарот аб’ектаў Бабруйскай краіны. Тэма не новая. У 2002 годзе помнік архітэктурнаму быў далалены ў Дзяржаўным спісе гісторыка-культурных каштоўнасцей Рэспублікі Беларусь і аднесены да каштоўнасцей рэспубліканскага значэння. Пра гэта наведваў наместнік міністра **Сяргей Сарачак**. Заслухалі і наместніка начальніка ўпраўлення культуры **Магілёўскага абласнага аддзела культуры** **Наталію Пушнова**.

Але праблема Бабруйскай краіны застаецца: няма цэласнай канцэпцыі рэгенарцыі аб’ектаў, адсюль і адсутнасць канкрэтных крыніц

фінансавання. Міністр культуры зазначыў: “Ніхто гэтую працу за нас не выканае. Непаходзіць структура разгледзець значнасць дэманіама аб’екта, распрацаваць пэўную канцэпцыю, выведліцьшы, якія рэсурсы неабходны для ажыццяўлення тых ці іншых работ”. Пакуль жа складана ўявіць, як Бабруйскае краінае уаляцца ў турыстычную структуру Беларусі, чым аб’ект прывабліць наведвальнікаў і якая будзе фінансавая аздача.

Анатолій Мечыславіч праранаваш імпрызу ў спартыўна-культурным цэнтры Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў: “Гэта — маштабная пляшбока, дзе ёсць усё для арганізацыі прыгожага і відэа-візачага дзіцячага мерапрыемства. Юныя тосці акунцацца ў казачную атмасферу. Трэба падыраць ім сапраўднае навагоддзе свят і незабыўныя ўражання”.

На нарадзе, акрамя таго, абмеркавалі пытанні распаўсюду інструкцый па бібліятэчнай справе, працэдур узаамянення на пасад пэўных катэгорый спецыялістаў сферы культуры, залічэння ў навукавыя ўстановы без уступных экзаменаў прызёрэраў і пераможцаў Дэльфійскіх гульніях, міжнародных конкурсаў і фестываляў, іншыя пытанні.

Падчас прэс-канферэнцыі ў Доме прэсы, прыверкаванай да Міжнароднага дня супраць фашызму, расізму і антысэмітызму, які адзначаецца 9 лістапада, начальнік управлення па ўзвешчэнні памяці абаронцаў Айчыны і ахвяр вайны ў Узброеным гіле Міністэрства абароны Рэспублікі Беларусь Сяргей Варановіч паведамаў, што сёння ў нашай краіне на дзяржаўным узлёку знаходзяцца восем тысяч сто семдзесят сем воініскі пахавання і пахаванні ахвяр вайны, у якіх ляжаць больш за два мільёны чалавек.

Удзельнікі пошукавых груп клуба "Віктру"

Хто шукае астанкі і вяртае імёны

Што робіцца сёння ў Беларусі для ўшанавання герояў і ахвяр Вялікай Айчыннай?

Падчас экспедыцыі

У аўтаматызаваны банк звестак "Кніга памяці Рэспублікі Беларусь" унесена інфармацыя аб больш чым пяцістах пяцідзесяці тысяччх палеглых. Значны ўнёсак у высветленне іх імёнаў і лёсаў зроблены ў тым ліку удзельнікамі пошукавага руху — валанцёрамі, якія па ўласнай ініцыятыве працуюць для ўшанавання памяці аб тых, чыя месцы пахавання доўгі час заставаліся невядомымі.

Сяргей Варановіч падкрэсліў, што вызначыць дакладную дату зараджэння беларускага пошукавага руху цяжка, але адметна тое, што да яго вытокаў стаялі людзі, якія страцілі сваіх родных і блізкіх у галы Вялікай Айчыннай вайны, а таксама франтавікі, якія дапамагалі ім высветліць лёс палеглых. Наогул жа пачатак пошукавай дзейнасці ў Савецкім Саюзе таксама звязаны з Беларуссю, бо адным з першых, хто заняўся высветленнем лёсаў герояў і ахвяр вайны, быў пісьменнік Сяргей Смірноў, які адкрыў для свету падзвіг абаронцаў Брэсцкай крэпасці, а для гэтага пачаў высвятляць лёсы яе абаронцаў і шукаць звесткі аб іх. Яго выступы ў друку, па радыё і тэлебачанні, прысвечаныя малавядомым раней падзвігам савецкіх салдат, ускалыхніў грамадства і выклікаў іспыткі сабраўшы да тэмы пошуку забытых герояў вайны.

СУМЕСНЫМ НАМАГАННЯМ

Паліям работамі па вызваленні месцаў пахавання салдат і ахвяр вайны ў нашай краіне займаецца 52-а асобны спецыялізаваны пошукавы батальён, дапамогу якому аказваюць грамадскія арганізацыі і энтузіясты. За час існавання батальёна, з 1995 года, ім праведзены пошукавыя работы на больш чым дзвюх тысяччх самістах аб'ектах, выяўлены і перапахаваны больш за сорак чатыры з паловай тысяччх паршткаў, высветлены звесткі аб трох тысяччх шасцістах чатырох палеглых. Пад-

рыхтаваны і зацверджаны інструкцыя і правядзенні паліях пошукавых работ з удзелам неабыхавых грамадзян. За 2022 год было даследавана сорак дзевяць пошукавых аб'ектаў, знойдзены паршцікі каля трохсот пяцідзесяці байцоў Рабоча-сялянскай Чырвонай арміі і дзевятнаццаці салдат Расійскай імператарскай арміі часоў Першай сусветнай вайны. Акрамя таго, на выніках работ высветлены звесткі аб адзінацці палеглых.

Сёлета ў сумесных пошуках разам з 52-м батальёнам бралі ўдзел магілёўскія абласны гісторыка-патрыятычны пошукавы клуб "Віктру", гомельскія абласныя пошукавыя грамадскія аб'яднанні "Ніколі не забудзем" і "Памяць Айчыны", брэсцкія ваенна-гістарычны клуб "Гарнізон", вібецкі абласны гісторыка-патрыятычны клуб "Польмя", пошукавы клуб імя Героя Савешкага Саюза Васіля Каржа, які дзейнічае пры Салігорскім краязначным музеі, навалоласкі пошукавы атрад "Разведчыкі войскай славы", мінская пошукавая група "Бацькаўшчына", а таксама жлобінская "Зорка". Агулам у сумесных мерапры-

емствах бралі ўдзел больш за сто шасцідзесяці удзельнікаў грамадскіх аб'яднанняў.

Удзел у паліях работ чым прымножае не толькі беларускія пошукавікі, але і іх калегі з Расіі з такіх арганізацый, як пензенская рэгіянальная аддзяленне "Поискового движения России", дабрачынны вайскова-гістарычны пошукавы клуб "Память и примирение", моладзевая аб'яднанне "Отечество" з Рэспублікі Татарстан, маскоўская абласная рэгіянальная грамадская вайскова-патрыятычная арганізацыя "Западный рубеж" і вайскова-патрыятычны клуб "Рассвет" з Арзамаса. У рамках гэтага супрацоўніцтва даследаванні васямнаццаці пошукавых аб'ектаў, знойдзены паршцікі каля двухсот дзевятнаці байцоў Рабоча-сялянскай Чырвонай арміі і адной ахвяры вайны, высветлены звесткі аб васьмі палеглых.

ДАЦ ПАЛЕГЛЫМ АПОШНІ СПАЧЫН

Удзельнік пошукавага клуба "Віктру" Дзмітрый Паклонскі расказаў, што сёння яго шэрагі аб'яд-

ноўваюць дваццаць тры атрады агульнай колькасцю каля ста пяцідзесяці чалавек. За гады дзейнасці клуба ім удалося знайсці і перапахавць паршцікі тысяччх шасціста чатырнаццаці байцоў і камандзіраў Чырвонай арміі, а таксама высветліць імёны ста дзевятнаці чатырох з іх. Таксама клуб "Віктру" з 2001 года выдае адзінае ў Беларусі перыядычнае выданне, прысвечанае пошукавай рабоце, — ваенна-гістарычны зборнік "Магілёўскі пошукавы вестнік", за гэты час пачыблі свет пятнаццаць выпускаяў.

Менавіта удзельнікі "Віктру", напрыклад, зделілі высветліць дакладную колькасць ахвяр адной з самых буйных нашасцішкіх карных акцый, праведзеных на тэрыторыі Беларусі, падчас якой 15 чэрвеня 1942 года была спаленая вёска Боркі Краўскага раёна з дзвюма тысяччхамі. А падчас сёлётных экспедыцый у Слаўгарадскім раёне удзельнікамі клуба былі адшуканы паршцікі дзевятнаці аднаго чырвоармейца і дзевяці асабістых меліанцаў — на жаль, толькі ў чатырох з іх гэтага супрацоўніцтва даследаванні васямнаццаці пошукавых аб'ектаў, знойдзены паршцікі каля двухсот дзевятнаці байцоў Рабоча-сялянскай Чырвонай арміі і адной ахвяры вайны, высветлены звесткі аб васьмі палеглых.

ВЕРТАЮЧЫ ПАМАЦЬ АБ МЕСЦАХ ТРАГЕДЫЙ

Намеснік начальніка управлення па нагляду за расследаваннем асабіва важных крмынальных спраў Генеральнай пракуратуры Рэспублікі Беларусь Сяргей Шыкунен адзначае,

што прыкладам прафесіяналізму вайскоўцаў 52-га асобнага спецыялізаванага пошукавага батальёна можа служыць выпадак высветлення месца пахавання ахвяр нацызма на дзевяткіх кіламетры шашы Мінск — Масква за Уруччам. Даўно было вядома, што тут ляжаць паршцікі дзсяткаў тысяччх савецкіх ваеннапаліонных саліных ждзхароў. У наступныя гады на ўзбончыне шашы быў узведзены манумент у памяць аб ахвярах, але дакладнае месца іх пахавання да апошняга часу заставалася забытым. У выніку супрацоўніцтва Генеральнай пракуратуры, 52-га батальёна і вайсковых тапографав пахаванні ўдалося адшукаць, цяпер ужо высветлена месцазнаходжанне трох з сямі задакументаваных пасля вайны ям-магіл.

А загадчыца аддзела гісторыі партызанскага руху Беларускага дзяржаўнага музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны Наталія Яшкевіч прыгадала, што супрацоўнікі музея былі не аднымі з першых у Беларусі пачалі займацца зборам звестак аб месцах пахавання ахвяр нашэйму яшчэ ў той час, калі вайна працягвалася. Стваральнікі ўстановы з першых дзён яе існавання вывараўлялі ў экспедыцыі на месцы масавага зашчынення мірнага насельніцтва і савецкіх ваеннапаліонных, і адным з першых прыкладаў такіх пошукаў быў выезд на тэрыторыю былога лагера смерці ў Мядзь Трасцяныч, адкуль былі прывезеныя знаходкі, якія дагэтуль дэманструюцца ў музейнай экспазіцыі. Сама Наталія Яшкевіч прыгадала, як у 1995 годзе удзельнічала ў даследаванні месца пахавання вязняў лагера ў Драздах, расстраляных гітлераўцамі ў ліпені 1941 года. З тамтэйшых знаходак яе найбольш уразілі асабістыя рэчы ахвяр, а асабліва — бутэлькі, у якіх захаваўся вада: іх прыносілі жыхары Мінска для знявольных, якія пакутавалі ад сматгі.

Як бачым, у выніку пошукавай дзейнасці не толькі знаходзяцца забытыя месцы пахавання і імёны герояў і ахвяр вайны, але высветляюцца і ўдакладняюцца важныя звесткі аб гістарычных рэаліях і падзеях, а таксама дзавыаюцца сапраўды матэрыяльныя сведчанні аб трагічных стасунках ваеннага ліквідацыі, якія пасля па праве займаюць свае месцы ў музейных фондах і экспазіцыях.

Заслугі пошукавага руху ў захаванні памяці аб падзеях Вялікай Айчыннай вайны цяжка пераацаніць, а самае глаўное — зрабіць свой унёсак у пачыную справу высветлення забытых лёсаў і далучэння да шэрагаў шукальнікаў можа кожны.

Антон РУДАК

Музычная памяць ваенных дарог

Віталь Дубовік нарадзіўся 4 чэрвеня 1989 года ў вёсцы Чарнаўчыцы. Па класе гітары скончыў Брэсцкі дзяржаўны музычны каледж імя Р. Шырмы (2009), затым Беларускае дзяржаўнае акадэмію музыкі (2014) і магістрату пры ёй (2015). З 2014 года выкладае ў Мінскім дзяржаўным музычным каледжы імя М. Глінкі, дзе да ўсяго кіруе аркестрам рускіх народных інструментаў, узначальвае цыклавую камісію "Аркестравае дырыжыраванне". Паралельна з 2021 года навучаецца на аддзельні оперна-сімфанічнага дырыжыравання БДАМ. З'яўляецца лаўрэатам спецыяльнага фонду Прэзідэнта Беларусі па падтрымцы таленавітай моладзі

сёлета засяродзілі выключна на беларускай музыцы. Так і ўзнік наш праект, назву якому даў аднайменны харавы цыкл старшын Беларускага саюза кампазітараў Алены Атрашкевіч. Праект быў ухвалены не толькі кіраўніцтвам музычнага каледжа, але і самімі навучэнцамі. Прычым іх удзельнікамі аркестра, такі і студэнтамі. Атрыманне з гранта Прэзідэнта нашай краіны дапамагло больш шырока паказаць папулярнаму праграму. Яна складала сур'яльны канцэртнае аддзяленне ў рамках "Харавых вечароў і Рагушы": з нашым аркестрам, які з вучэбнага калектыву ўзрос практычна да канцэртнага, стывала айчынная оперная прымалонна Анастасія Масквіна. А другое аддзяленне таго канцэрта было аддана харавому ансамблю Concertino Беларускага саюза кампазітараў пад кіраўніцтвам Аляксея Снітко — удадзельнікам выканаўша праграма і ў нашым каледжы імя Глінкі, і ў гомельскай школе імя Скалоўскага, і ў Лідзе — ў Дзіцячай школе мастацтваў. Запланаваны паездкі ў Брэст, Салігорск, Мар'іну Горку.

23—25 лістапада абудзеша Першы Мінскі харавы фестываль-конкурс патрыятычнай песні імя Францішка Музыканта, педагога Аляксея Пруса. Заклучоны канцэрт пройдзе ў Беларускае дзяржаўнае музей гісторыі Вялікай Айчыннай вайны, дзе запрошаныя оперныя салісты заспяваюць у суправаджэнні аркестра рускіх народных інструментаў Мінскага дзяржаўнага музычнага каледжа імя М. Глінкі. Гэтае выступленне калектыву — адна з інавацыйнага культурна-адукацыйнага патрыятычнага праекта "Дарогамі вайны і Перамогі", што атрымаў грант Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь. Наша размова — з маладым дырыжорам, мастацкім кіраўніком згаданага аркестра Віталем ДУБОВІКАМ.

— Віталь Ігаравіч, як нарадзіўся ваш цяперашні праект — "Дарогамі вайны і Перамогі"? Бо вядома, што вы не ўпершыню ладзіце падобныя канцэрты патрыятычнай тэматыкі.

— Сапраўды, першае такое выступленне нашага аркестра адбылося яшчэ піль году таму — у сумам каледжы. На тым канцэрце, дарчы, прысутнічаў прафесар нашай Акадэміі музыкі Мікаіл Солопаў, які ў вайну дайшоў да Берліна і расійцаў на Раўскагу. Наогул у свае 93 гады Мікаіл Рыгоравіч жыць цікавіцца ўсім новым і горна патрамуе нас, маўляў, з такім народным аркестрам, які наш, ваенны, піль выканаюцца не так часта, і ў гэтым — разначак усёй праграмы. З таго часу патрыятычныя канцэрты нашага аркестра ладзіліся штогод, звычайна ў маі. Асабліва шырока разгараўцца гэтая акцыя летас, калі да беларускіх і расійскіх салістаў далучыцца хор. Дый аліпаветны рэпертуар з цягам часу нароўняецца. Бо пачыналі мы з вядомых расійскіх кампазіцый, да іх далішыся творы беларускіх кампазітараў — найперш Ігара Лучанка, Уладзіміра Мулявіна. Нарошце прыйшлі да таго, што

навучальнай установы заўжды былі прадстаўлены нашы вучыцца кампазітары. А тым жа Мікаіла Аладаў, Анатоль Багатыроў, Ігар Лучанок — кожны ў свой час — узначальвалі яе як рэктары.

— Але ж далёка не ўсе беларускі кампазітары пісалі ітосы для вашага інструментальнага складу — для рускага народнага аркестра.

— Таму я рабіла ўласны інструментуці, перажажэнні — гэта таксама частка работы дырыжора. У рамках праекта выйшаў нотны зборнік маіх партытур.

— Але ж далёка не ўсе беларускі кампазітары пісалі ітосы для вашага інструментальнага складу — для рускага народнага аркестра.

— Таму я рабіла ўласны інструментуці, перажажэнні — гэта таксама частка работы дырыжора. У рамках праекта выйшаў нотны зборнік маіх партытур.

— У вельмі ўдалых, разнастайных, з мінастам з'яўч тэмравых фарбаў, я перагартала яго і была прымяна ўражана на вышнім аркестравым мысленнем, што былое ўласна далёка не ўсім музыкантам. Ды ўсе ж дырыжор павінен вымуша да як мага больш дакладнага выканання кампазітарскага арыгіналу.

— Гэта бывае не заўсёды магчыма. Тым жа песні часцяком ствараюцца ў клавіры з разлікам на далейшую аркестраўку ці аранжыроўку, што будзе выкананы іншымі музыкантамі, а не аўтарам. Да таго ж пераложэнні музыкі на іншыя складкі можна ў чымсьці параўнаць з літаратурнымі перакладамі: чым на большую колькасць моў перакладзецца твор, тым больш прылічліва іх можа сабраць. Бо нельга палюбіць тое, чого не ведаеш, з чым не знаёмы. А кожнае пераложэнне — гэта яшчэ і дадатковы рысы твору, намаляваныя іншым гучаннем. Таму неўзабаве з'явіцца яшчэ адзін зборнік. Калі ў цяперашнім прадстаўлены ваенныя песні Яўгена Глебава, Ігара Лучанка, Уладзіміра Мулявіна, Дзмітрыя Смоляцкага, Леаніда Захлёбана, дык наступны будзе цалкам прысвечаны цыклаву Алены Атрашкевіч "Дарогамі вайны і Перамогі". Гэта выдатны твор! Ён нікога не можа пакінуць абыхавым і пагэтым напам'яць яшчэ даўно і, і зноў стаў... першакурнікам Акадэміі музыкі: летас наступіў сады на аддзяленне оперна-сімфанічнага дырыжыравання.

ліся сёбры, і шліфаваўся маё выкананніцкае майстэрства. Адна справа, калі ты штоспы развучыўшы дз грашці, што называецца, і да башкоў іх настайнікаў, нават для сабе асабіста. І ўсім іншым, калі збіраюцца сёбры — і зце прыходзіць паслухаць, і самі пайграць. Гэта ж акія апраду адказнасці! Любою п'есу, нават практыкаванне хочашна выканаць, які мага лелей. Дый ад сёбру сёе-то пераймаць больш шлікава, чым на занятках. Увогуле, мы ўсе тады былі настаўнікамі і вучнямі адначасова, бо вучылі адно аднаго: я іх — класына, а яны мяне — рок-музыці і бардаўскай песні. Ну а далей усё складалася, як і мае быць: музычны каледж у Брэсце, потым Акадэмія музыкі.

— Але ж вы вучыліся на гітары. Як прыйшлі да дырыжыравання і да ўсведамлення таго, што менавіта яго стане вашай асноўнай прафесіяй? Бо гітары, у адрозненне ад тых жа баяністаў, акардыянастаў, духавых, нарэшце, харавой, і ў час навучання займацца дырыжыраваннем неабавязкова.

— У музычным каледжы мы ўсе хадзілі "на Сасноўскага". Патлумачу вам, у Брэсцкім акадэмічным тэатры драмы, у адрозненне ад іншых драматычных тэатраў, існуе паўнацарства сімфанічнага аркестра, які пастаянна ладзіць канцэрты, мае асабіны праекты. Ужо амаль тэорыя стагоддзі яго ўзначальвае Аляксандр Сасноўскі, які праз гэта та ўнёс чак жыць, так бы мовіць, мік Мінскам і Брэстам. Мы хадзілі на ўсе яго канцэрты, запісаліся валантэрамі на тамтэйшым Міжнародным фестывалі "Студэнцкія музычныя вечары": адкрываеш-закрываеш вецка разія, а разам з тым слухаш высветленні, глядзі на зорак. Аляксандр Пітровіч быў для нас бостам! Як жа пасля гэтага дырыжыраваннем не зацікавіцца? Я стаў займацца ім яшчэ ў каледжы і дабіўся таго, каб зваць іспыт на дырыжыраванне не з народным, а з сімфанічным аркестрам. Потым наступіў у Брэсці філіял Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі, а калі яго закрывлі, нас перавілі ў Мінск. І тут у тры гады вучыўся непародна ў класе Сасноўскага, нават конкурсу выйграў па дырыжыраванні, а дзяржспісат звааў з духавым аркестрам "Наміта", якім ён таксама талы кіраваў. Размеркаваныя я атрымаў у каледжы імя Глінкі, куды яшчэ на пятым курсе прапайшоў выкладзіць. Праз нейкі час мяне запрасілі кіраваць тамтэйшым аркестрам рускіх народных інструментаў. Мы з гэтым калектывам столькі ўсяго зрабілі! Тут і фестывалі, і перамогі ў конкурсах. Нейк сама сабой прыйшло разуменне неабходнасці рухацца ў гэтым напрамку яшчэ даўно і, і зноў стаў... першакурнікам Акадэміі музыкі: летас наступіў сады на аддзяленне оперна-сімфанічнага дырыжыравання.

— Прыгым застаняе выкладзіць у каледжы, з'яўляецца мастацкім кіраўніком і дырыжорам аркестра, узначальвае спецыяльную камісію "Аркестравае дырыжыраванне". Як паспяваеце?

— Калі не садзець на месцы, паспее можна ўсё. І не проста можа, а папросту неабходна. Чым больш робіш, тым больш хочашна зрабіць яшчэ.

Надзея БУНЦВІЧ

Якім жа ўяўляецца наступны "Лістапад"?

Думкі пасля і ў чаканні кінафестывалу

Журналісты "Культуры" літаральна ад першага "Лістапада" прымалі самы дзейсны ўдзел у правядзенні штогадовага форуму. Нашы карэспандэнты — эксперты ў тэме — неаднойчы запрашалі працаваць у журні кінапрэсы. Пасля з'яўляліся аналітычныя публікацыі з "разборам палёту".

ПА ТОЙ БОК ЭКРАНА: ДУБЛЬ 1

Словам, "Культуры" давалося разам з "Лістападам" праціснуць шлях ад яго 28-га дня нараджэння. І шляхам натуральна, што ітпер мы вырашлі паравацца, чаго сёлетаўны фестываль не ставала, на якія моманты неабходна звярнуць увагу арганізатарам ды ўсім зацікаўленым, каб наступны форум, як кажучы, не наступіў у чарговы раз на ўласнай граблі. Зраўмела таксама, што ў апошняга года арганізатары "Лістапада" пералюльвалі аб'ектыўна цяжка абставіны на шляху рэалізацыі брэндавага праекта: спачатку пандэмія прымусіла ўносіць карэктыўны, а ітпер у сувесны кінатрапейца ўмяшалася і палітыка. Калі раней "фестываль фестывалаў" збіраў неардынарныя работы, уякі прэзентаваны ў Венецыі, Канах, Берліне, Шангаі з Карлівых Варах, то зараз адбор стужак вымушана абмяжоўвацца толькі двума форумамі класа "А": Маскоўскі і Ротардамскі. На жаль, гэтым разам расчуваць ды паказаць суперразнакуну на "Лістападзе" не атрымалася. Замена "коной на пераправе", скрываючы ў бок усходняга кінематографіста, прывяла да пераважы ў конкурсе так званата месавага кіно. А эксклюзіўнае аўтарскае, тое, што вызначнае поспех і ступень класнасці ў знаціў-профі, — ці было яго? Канешне, спробы эксперымента ўсё ж трапілі ў экранны кантэкс, але засталася нібы на другім плане. Прыкладам, антыяваненна прычта "Прывідна-белы" Марыі Ігнаценка, што называецца, твор "не пад папкорн", узяла толькі праз за найлепшую аперацарскую работу.

Дык якое выйшае значыні ў 2023-м? Ва ўсім разе, найітспр хацелася б параіць дырэктры не імкнуча прыцягваць увагу глядачы дэжурнымі статыстычным парпартам, што абсалютна не суадносіцца з якасцю фестываль-

ных карцін. Не спрабаваць кампенсаваш пошук і прэзентацыю творчых кінарэзынтываў пафаснай справаздачай аб сенсацыйнай колькасці заявак (што, безумоўна, прыемна здзіўляе масмедыя, бо ёсць на чым лабудаваць "інфу") і не прыкрываць рэпертуарныя праблемы рэкорднай колькасцю пільовак на імпрэз (іна форму і месці прадстаўленай стужкі гэта анік не паўлівае). Справаздачы спараджаюць пытанне: а ці толькі ім вымярацца паспяховасць форуму?

КЛЮЧАВАЯ ФРАЗА: ДУБЛЬ 2

Але ўявім, што "Лістапад-2023" напаткае больш якасны арганізацыйна-адборачны лёс — на гэта і спадзяёмся. З чаго ж варта пачынаць? Учтымаючы ў сёлетні слоган фестывальнае — "Сапраўдныя каштоўнасці" — што маецца на ўвазе пад словам "каштоўнасці" — жыццё, творчасць, маральнасць, прадемт, традыцыі...? Наўрад ці можна сцвярджаць, што ўсё чалавечтва разумее пад назвыным паняеннем адно і тое ж. Урэшце, у кожнай асобе, нашы або канфіесі раней "фестываль фестывалаў" збіраў неардынарныя работы, уякі прэзентаваны ў Венецыі, Канах, Берліне, Шангаі з Карлівых Варах, то зараз адбор стужак вымушана абмяжоўвацца толькі двума форумамі класа "А": Маскоўскі і Ротардамскі. На жаль, гэтым разам расчуваць ды паказаць суперразнакуну на "Лістападзе" не атрымалася. Замена "коной на пераправе", скрываючы ў бок усходняга кінематографіста, прывяла да пераважы ў конкурсе так званата месавага кіно. А эксклюзіўнае аўтарскае, тое, што вызначнае поспех і ступень класнасці ў знаціў-профі, — ці было яго? Канешне, спробы эксперымента ўсё ж трапілі ў экранны кантэкс, але засталася нібы на другім плане. Прыкладам, антыяваненна прычта "Прывідна-белы" Марыі Ігнаценка, што называецца, твор "не пад папкорн", узяла толькі праз за найлепшую аперацарскую работу.

Дык якое выйшае значыні ў 2023-м? Ва ўсім разе, найітспр хацелася б параіць дырэктры не імкнуча прыцягваць увагу глядачы дэжурнымі статыстычным парпартам, што абсалютна не суадносіцца з якасцю фестываль-

мога прыкнуча дабром, а партрэт чалавека не абмяжоўваецца андабокай характарыстыкай — "дабрадзеі" ці "ліхадзеі". Урэшце, варта толькі бы б сфармуляваць слоган у выглядзе пытання кітпату "Што ёсць сапраўдныя каштоўнасці?" — і праграма заціхнела б іншымі фарбамі, бо з дэларатывнай пертаварылася б у дыскусійную.

Дык што з "ключавой фразай" на наступны форум?

БЕЗ БЕЛАРУСКАГА АКЦЭНТУ: ДУБЛЬ 3

Калі "Беларусьфільм" узяў на сябе функцыі фестывальнай дырэктры, праціўнікі рашэння прарочылі: студыя выкарыстае "Лістапад" найітспр для піру свайх карцін. Дарма хваліваліся. Хоць арганізатары і абіралі шырока прэзентаваць айчынае кіно на форуме, мы ж змаглі пабачыць толькі чатыры стужкі ў наваствораным конкурсе анімацыйных фільмаў ды прэм'еру беларуска-расійскай камедыі "Аліўе".

Не стае фестываль і ранейшага нацыянальнага конкурсу, мэтай якога было ўвесці наша сінема ў усвесны кантэкс і наладоць сувязі айчынных вытворцаў з замежнымі калегамі. Што ж, будзем спадзявацца на наступны "Лістапад", мо ён усё ж парадзе большай колькасцю беларускіх стужак. А пачатка, здаецца, пакладзены: пераможцы рэспубліканскага конкурсу рэжысёрскія эксплікацыі, якія далішы Міністэрства культуры краіны, мусяць за год стварыць уласныя карціны за кошт бюджэту і прэзентаваць іх у секцыі "Кіно маладзёж".

РУХАВІК ПРАГРЭСУ: ДУБЛЬ 4

І апошнне, чаго хацелася б жадаць наступнаму "Лістападу". Магчыма, "сарафаннае радыё" калісці для дзедам шведлам і прыносіца плён у інфармацыйнай людзей, але ў XXI стагоддзі карыстацца толькі палобным металам неак нязручна. Ці не самае крыўдлівае хібай у арганізацыі фестывальна стала візуальная рэклама. Дакладней, адсутнасць яе — кратыўнай, кікавай — на вуліцах горада і ў інтэрнэце. У максімальна бойкіх месцах Мінска не было і намёку, што "каштоўнасці" — жыццё, творчасць, маральнасць, прадемт, традыцыі...? Наўрад ці можна сцвярджаць, што ўсё чалавечтва разумее пад назвыным паняеннем адно і тое ж. Урэшце, у кожнай асобе, нашы або канфіесі раней "фестываль фестывалаў" збіраў неардынарныя работы, уякі прэзентаваны ў Венецыі, Канах, Берліне, Шангаі з Карлівых Варах, то зараз адбор стужак вымушана абмяжоўвацца толькі двума форумамі класа "А": Маскоўскі і Ротардамскі. На жаль, гэтым разам расчуваць ды паказаць суперразнакуну на "Лістападзе" не атрымалася. Замена "коной на пераправе", скрываючы ў бок усходняга кінематографіста, прывяла да пераважы ў конкурсе так званата месавага кіно. А эксклюзіўнае аўтарскае, тое, што вызначнае поспех і ступень класнасці ў знаціў-профі, — ці было яго? Канешне, спробы эксперымента ўсё ж трапілі ў экранны кантэкс, але засталася нібы на другім плане. Прыкладам, антыяваненна прычта "Прывідна-белы" Марыі Ігнаценка, што называецца, твор "не пад папкорн", узяла толькі праз за найлепшую аперацарскую работу.

Дык якое выйшае значыні ў 2023-м? Ва ўсім разе, найітспр хацелася б параіць дырэктры не імкнуча прыцягваць увагу глядачы дэжурнымі статыстычным парпартам, што абсалютна не суадносіцца з якасцю фестываль-

P. S.

Зразумела, у гэтым артыкуле "па гарачых слядах форуму" выкладзены даляека не ўсе дэталі, што маглі б дазволіць любімым беларусамі "Лістападу" блішчэць у вясеньскія дні. Дасцьлівы свае прапановы на электронную пошту рэдакцыі kim@kultura-info.by, а мы разгледзім іх разам з дырэктывай фестывальна.

У пошуках каштоўнасцей

Чым запомніўся "Лістапад-2022"? Захапленні і расчараванні глядачоў — у нашым апытанні.

АЛЕНА, СПЕЦЫЯЛІСТ ПА ЗАКУПКАХ:

— Я заўвёўся з неярпеннем чакаю "Лістапад". Не раз наведвала кінафорум, стараючыся патрапіць на ўсе паказы асноўнага конкурсу. Але сёлета расчараваннем стала тое, што на вялікім экране не было ніводнай беларускай ітравой і дакументальнай стужкі.

Затое знаёмаліся з анімацыйнай. Парадавалі "Класікі і шахматы" пра Янку Купалу і Якуба Коласа. Увогуле, мультфільмы айчынай вытворчасці папешылі вокал Лічу, што "Лістапад" — выдатная магчымасць расвітаць пра навічкі беларускага кінематографіста і годна заявіць пра сябе на міжнароднай пляцоўцы.

Ад 29-тага фестывальна чакаю якасных работ, у тым ліку і імат напых.

МІКІТА, РЭДАКТАР:

— Калі сканіраваў поглядам расклад паказаў XXVIII "Лістапада", наіпростае пытанне: "Дзе, уласна кажучы, беларускае кіно?" Чатыры праграмы, але айчыныя карціны забялеваны толькі ў адной — анімацыйнай. А з 50 конкурсных работ на Беларусь прыходзіца менш за дзясятую частку!

Між іншым, фільмы ў нашай краіне здымаюць. Ігнараванне айчынных стужак з боку дырэктры і адборчыцкага фестывальна абурас, а разам з тым выкрывае праблему нацыянальнай кінавытворчасці. І параўнанне з феноменам палічана кіно тут, як ні сумна, вельмі да месца.

Варта прыгадаць словы Вячаслава Нікіфарова, уладальніка ўзнагароды "За захаванне і развіццё традыцый доўгавунасці ў кінамастацтве", што ў сваёй прамове зазначыў: найважнейшым мэтам і стварэння фестывальна ў 1994 годзе былі развіццё і паптрымка нацыянальнай кінематографіі...

ДЗМІТРЫЙ, МЕНЕДЖАР:

— На "Лістападзе" бачыў расійскія карціны, спадабаліся. Уздымалася тэма выхавання

маладзі. Гэта актуальна, і стужкі — паспяхова. Напрыклад, "Краіна Саша", "Міжсезонне", што якая бы падобныя фестывальна праходзілі часцей: народ гэтага заслугоўвае. Усё ж кіно — культура, выхаванне чалавека. Шкала толькі, на фільм "Башкі строгата рэжыму" ў кіназатры "Бес-дручч" — патраў. Дзецей прыйшоў шмат — не засталася воляных месцаў! Крыўдна. Хацелася б, каб арганізатары звярнулі ўвагу на такую праблему і ў наступным годзе задалі больш паказаў.

ВЕРАНІКА, ДЫЗАЙНЕР:

— Раней хадзіла на "Лістапад". Скажу больш: я супрацоўнічала са старымі арганізатарамі і працавала на фестывальна фотграфам. Сёлета нават не чула пра форум, думала, не праводзіцца. Рэкламы ніякай не бачыла! Ні ў інтэрнэце, ні ў горадзе. Падзеі, тое вялікая праблема, калі нават зьякі важная падзея дрэнна разарэкламаваная. Спадзяюся, у будучым годзе арганізатары звярнуць увагу на гэта, і народ будзе ведаць пра фестываль.

УЛАДЗІСЛАЎ, НАМЕСНІК ЗАГАДЧЫКА ВЫТВОРЧАСЦІ:

— Чуў пра "Лістапад", але ж не змог разабрацца з праграмай: першапачатковы расклад на сайце форуму адарэзніваўся ад фактычнага. Па напаўненні: некаторыя ўбачаныя фільмы нашы здаліся быццам "кардоннымі". У іх як бы закладзеная глыбокая ідэя, але ненатуральныя дыялогі, дзіўныя сюжэтныя павароты неспрыемна здзіўлялі. Некаторыя аўтары прагнавалі дахтоўнасці з тэхнічнага пункта гледжання: стужкі, шкала толькі, у ідэйным плане тыражавалі агульнавядомыя ідэі. Да прыкладу, дакументальнае кіно "Святы архіпел" Пасыл голны, але хацелася б знаёміцца з арыгінальным поглядам на вечныя тэмы. Наогул, многія фестывальныя карціны заштампаваныя.

Ганна САКЛОВА

Кадр з фільма "263 ночы"

Культурны ўраджай мы прывіклі збіраць напрыканцы вясені. У свеце кінематографіста спачатку прайшоў юбілейны, XXV Міжнародны фестываль "Анімаеўка", а ўслед за ім самы буны фестываль кіно ў Беларусі — 28-ы "Лістапад". Дзякуючы гэтым значным падзеям, мы змаглі бліжэй зазнацца з анімацыяй і па заслуга ацаніць яе навічкі.

ДАЖЫЦЬ ДА СВЯТАННЯ

Гран-пры "Анімаеўкі-2022", а таксама прыз "За актуальнасць" на "Лістападзе" заваявала рэжысёр Нацыянальнай кінастудыі "Беларусьфільм" **Ірына Тарасва** з карцінай "263 ночы". Стужка была знята паводле літаратурнага твора Барыса Герста, дзе аўтар распавядае пра групу з 26 чалавек, якія спрабуюць выжыць у цяжкай галы актуальна Мінска і стварэння гэта, ханаванні ў палізмеллі. Люды трапілі ў сховішчы 263 дні — асноў і назва фільма. На жаль, не ўсё з іх выжылі. Адноічы спусціўшыся ў падвал, дзе чакалі толькі цемра і невядомасць, зноў убачылі дзёнае святло толькі 13 з іх.

Пасія прагледзіць фільма застаецца ўпэўненым: убачыць яго варта і дзеньмі, і дарослым. Гэтая гісторыя паднімае на паверхню пытанне: што значыць быць чалавекам? І да якога моманту мы захоўваем у сабе міласэрнасць і спачуванне не чужою гору? Фільм унікальны: усё паказана ў жанры дакументальнасці і складана з апавяданняў відэаўачу. На пачатку стварэння карціны дзіцяці з падвала было чацвёрта, на момант заканчэння — толькі двое: адзін сведка трых падзей сёння жыве ў Ізраілі, другі — у Амерыцы. Іх успаміны і ляглі ў аснову сюжэта. У анімацыйным фільме апавяданне выдзеша ад асобы маладзья сына пенчкі Ніхуса Дабіна, які збываў выратаваць тэатра ў той жа час публіцысты і скарт. Мы назіраем жыццё пад зямлёй вачыма маленькага хлопчыка, які ўзрыгвае ад паставаных белстваў: голду, хвароб, паводак, адсутнасці паветра і святла.

Вобразна ў фільме прагледзілі многія багаты відэаэпэары, які дапамагае асэнсаваш усю гісторыю. У фільмах тэматыкі Халакост звычайна імкнуча паказаць вольны жаху, натуралізму, бізлгаснасці. Але ў дадзенай кінакарціне гэтага няма. Трагічнасць захоўваецца дзякуючы вобразам і эфекту прысутнасці глядача

Жыццё ў намалеваным свеце

Фільм выкананы ў тэхніцы камп'ютарнай перакладкі. Над ім працавала здымачная група, у складзе якой вяломя сваімі работамі не толькі беларуска гледачу аўтар сінэарыя і кінарэжысёр вышэйшай катэгорыі Наталія Касцючэнка, а таксама мастак-пастаноўшчык Канстанцін Касцючэнка. Калі ўспомніць штогадовы прырост аб'ёму вытворчасці, сёння анімацыйная галіна ва ўсім свеце развіваецца сямімільённымі крокамі — хутчэй, чым любы жанр кінематографіа.

КАБ ЗРАЗУМЕЛІ ДЗЕЦІ ВЯЛІКАМУ ВУЧЫЦА У МАЛЫХ

Пра стан дзіцячых анімацыйных вытворчасці на рэспубліканскай кінастудыі анімацыйнага кіно, сінэарыст, прафасар, член Саюза кінажурналістаў Расіі: Працую членам журы анімацыйнай творчасці на розных конкурсах і фестывальных фестывальнах. У першай адукацыйна анімацыйна мастаком пераняж, у другім — яго камп'ютарная праекцыя ў 3D.

Штогод сфера анімацыі здзіўляе новымі работамі і тэхналогіямі стварэння карцін. Сёння візуальны кантэкс літаральна акружае нас паўсюль, і ён будзе запарабаваны ўсё больш і больш. Выбар фільмаў і мультфільмаў у студыях пастаўлены на паток, мно анімацару ў кіно на тэ-лэбачанні не хапае, прычым як у Беларусі, так і за мяжой.

Упершыню з кінематографіа дзіцяці знаёміцца праз анімацыю. Менавіта мультфільм паказвае маленькаму чалавеку свет магчымасцей і фантазіяў, папшырае яго круглагледзі і дапамагае развіваць уяўленне. Назіраючы за ўдакананнем камп'ютарных тэхналогій, мы можам выказаць загалюк ад неабмежаваных магчымасцей анімацыйнага мастацтва ў будучым, калі гледачу падарожж адчуванне прысутнасці, паглыбляючы ў віртуальную рэальнасць.

Настася ЮРКЕВІЧ

Кадр з фільма "Класікі і шахматы"

Падманула-падвяла

У Нацыянальным акадэмічным драматычным тэатры імя М. Горкага выйшла чарговая прэм'ера — камедыя Мальера "Падмануты муж" у пастаноўцы мастацкага кіраўніка калектыву Сяргея Кавальчыка.

На афішы — разгаліятыя рогі. Насамрэч жа спектакль выходзіць за пачатковую тэму адзольтэру да больш шырокіх дэталей, закладзеных драматургам і цудоўна выяўленых рэжысёрам. Саюз селяніна, прычым вельмі заможнага, і дваранкі, хай і збіднелай, бачыцца Мальера не толькі шлюмак па разліку, з якога камедыграф насміхаўся ў многіх іншых творах, прымаючы бок дзяўчыны,

выладзенай замуж без каханья. У п'есе "Жорж Дандэн, ці Падмануты муж" азначана вострая праблема сацыяльнай іерархіі: маладая жанчына і яе бацькі пахвалююцца сваім паходжаннем і ўнесь час выступаюць дурнем працавітага мужыка, які стварае іх багацце. Той жа дакарае сябе, што не ажаніўся з сялянчай. Прынамсі, залежнасьць дваран ад працы прыгонных на зямлі падкрэслена наступнай рэжысёрскай дэталлю: менавіта зяць, якім памешчыкі тэбуць, вырабае ў першай сьцэне віно, што яны з такой асаюдай спажываюць надалеі. Супрацьпастаўленне духу сусветна адлюстравана таксама ў дэкарацыі і касцюмах Аліны Сарокінай: злева ад сцэны — сялянскія прылады, справа — дваранскія строі на манекнах.

Ды ўсё ж спектакль актуальны

красу іншы паварт тэмы: перад намі разгортваецца гісторыя пра падман. Пра лёгкасьць памены белата — чорнага, а чорнага — белым. І ў п'есе, і ў яе пастаноўцы надкрэслена не ўзростная розніца паміж мужам і жанкай, а ўласна этычная — шчырасьці і жудаснай

хлусні, што з бяскруўднай і, здавалася б, вынаходлівай гульвіскай развіваецца да некажнай абвінавачваньняў. Камедыя ратам ператвараецца ў высокую трагедыю, бо сплучаньні гледача — на баку мужа, які не можа дабіцца справядлівасці і атрымаць адны кліны.

Гэта не значыць, што смяянца цягам прагляду не давядзецца. Наадварот! На дасягненне камічнага эфекту акіраваны і шматлікі рожасэрскія прыдумкі, якіх у другой дзеі на парадок больш, і майстарства ацкіраў. Там і смешна пададзены тэатр ценіў.

І постмадэрнісцкі зварот да мелодыі "Інтэрнацыянала", якая гучыць пасля знакамтай лэнінскай цытаты: "Мы пойдзем іншым шляхам", натуральна дабаўленай да маладэраўскага арыганалу. І праходка артыстаў праз партэр на поручыцца крэслаў — на мяжы цыркавога

нумара, што патрабуе, бадай, не менш вытрымкі, чым выступленне на канале. І ўяўленне поўнай цемры пры запаленым у зале святле. І гэткае "ноу-хаў" Калена — служыць галоўнага героя — усяго толькі ўзяць ды скарыстаць літарарык.

Выдатным камедыйным акцёрам паўстае Аляксандр Гранок (Любон), нечаканна рысы выяўляюцца ў Паўле Бутушэнку (малды дваранін Клітандр), боль і горчы падману патэтычна дэманструе Аляксандр Пазлакоў (Жорж Дандэн). Багацце эмацыйнай папіры ашуканага мужа выглядае ішчэ выразней на фоне падкрэсленай абмякаваці і пагарды з боку бацькоў жонкі — спадара і спадарыні дэ Сатаніляў (Андрэй Душчакін і Вікторыя Кавальчык). Яркія фарбы пастаноўкі — хараграфія Дзіяны Уласавай, студэнткі трэцяга курса БДУКМ, і музыка, што стварае неабходную атмасферу.

Азначаная мадуляцыя з камедыі ў трагедыю ўяўляецца галоўнай разьняччай спектакля і адпавядае найноўшым тэндэнцыям так звананага метамадэрну, скіраванага на "прымірэньне" заўбяляльнасьці з канцэптэуальнасьцю, а шырокае публікі — з элітай.

Надзея БУНЦЭВІЧ
Фота Таццяны МАТУСОВІЧ

Алег Молчан і Ірына Відава

Хорам пра Алега Молчана

Найдаўна адбылася прэзэнтацыя зборніка харавых твораў Алега Молчана. Падзею прымеркавалі да юбілею Таісіі Міронавай — настаўніцы Алега Уладзіміравіча па дырыжыванні.

падрыхтаваны сёлета ў беларускім выдавецтве "Каўчэг" пры падтрымцы кампаніі "Белдзяржстрах" і прадстаўніцтва ў нашай краіне таварыства "Гелзон Рыхтэр". У свой час яны былі партнёрамі аўтарскіх вечарын кампазітара, цяпер працягваюць спрыяць папулярызаванню яго творчасці.

— Мая жыццёвая мэта таму, але яго ўдава — співачка Ірына Відава — робіць усё для беражлівага захавання творчай спадчыны маэстра. Лёгса ў выдавецтве "Кампазітар — Санкт-Пецярбург" выйшлі 77 песьняў аўтара, якія склалі сем шыхтаў. Восемь быў

спачатку, ішчэ падчас службы ў войску, Олег Молчан напісаў знакаміты цяпер харавы шыхл "Я нясу вам дар" на вершы Янкі Купалы. Потым кампазітар звяртаўся да харавых твораў цягам усёго жыцця, і апошняй такіх працаў ўзніклі ў Алега Уладзіміравіча літаральна перад смерцю. Гэта тры духоўныя партатуры для Мітрапаліцкага хору Кафэдральнага сабора Сашэсія Святога Духа.

Вось і прэзэнтацыя зборніка адбылася не дзе-небудзь, а ў храме Усіх Святых. Першымі кнігу атрымалі не толькі згаданая Таісія Міронава, але і найлепшыя харавыя калектывы, вакальны ансамблі і іх кіраўнікі. Сярод апошніх быў і Георгій Сафанаў, які загадаў Патрыяршым хорам Давідава манастыра ў Маскве. Так што музыка Алега Молчана, як і раней, будзе часта гукаць па ўсёй нашай краіне і ў замежжы.

Надзея БУНЦЭВІЧ

СТУЖКА ЖЫЦЦЯ

Мікалай Гусоўскі Каля 1480 — пасля 1533 г.

Беларускі і польскі паэт, гуманіст, асветнік эпохі Адраджэння.

Каля 1480 г.

Спрэнь аб месцы нараджэння Мікалая Гусоўскага выдзіра і сіню. Па адной з версій ён нарадзіўся ў Цэнтраўнай Беларусі, у вёсцы Уся (Усяе), што знаходзілася ў межы сучасных Гомельскага ці Буда-Кашэўскага раёнаў, у свай паліччынага.

1518 — 1522 г.

У складзе лютэрска-польскай дыпламатычнай місіі, якую ўзначальваў Вітэйкі, адпраўляюцца ў Італію, дзе ішчэ свай найлепшым твор — "Песня пра зубра". Гусоўскі прысвечвае твораю каралеве Боне Сфорца, якая вылучае сродкі на даў.

Палу Рышчэўскі

1523 г.

Праз інстаўцу сродкаў зямлеа Рым, вяртаюцца ў Краіну, дзе ішчэ знаходзіцца "Песня пра зубра". Гусоўскі прысвечвае твораю каралеве Боне Сфорца, якая вылучае сродкі на даў.

Каралевя Бона Сфорца

1524 г.

Піша і публікуе паэму "Новы і сляўна перамога над туркамі", якая з'явіла і не знайшла вялікай славы, там не менш праца і сцяны ўпай на жанр пераможнага ў гістарыі Беларусі, Польшчы і Літвы.

1525 г.

Публікуе паэму "Жыццё і подзвігі сь. Піндэнта" у ішоў скрывае выказвае свай гуманістычны светаспрыманне.

Пасля 1533 г.

Апошнія гады гуманіст бяды і бясіслана дажыў у Краіне. Разбіты парланіон і збыты карацёўскі дварае, ён памір пасля 1533 года. Месца пахавання невядомае.

Першапачатковую адрэдакцыю атрымаў у адной з кафедральных бібліятэкарнаў савет у Беларусі. Паўней палітычнае веды да ўніверсітэтаў Балоні, Віены, Кракава. Некаторы час займае пасаду публічнага каліграфу Лютэрскай канцэпцыі Вялікага Княства Літоўскага. Злучыўся каталіцкай сьветлар, прымае саві калі 1518 года.

Першым варыянт "Песні пра зубра" быў напісаны на лятэрскай мове. Меркавалася, што гэты твор будзе дадаткам да гудзіна зубра, якую ў якасці падарунка Мікалай Радзівіл глемаўна даслаў Палу Рышчэўску Паў Х, бо апошні вылучыў сродкамі да быўшых волатаў лятэрскай гукаў. Аднак гэтаму было не наканавана здзіўніцца. Ненавіста Палу Рышчэўскі памірае ад чумы, як і патрон Гусоўскага — Эразм Вітэйкі.

Першы аркуш краімаўскага выдання "Песні пра зубра"

"Песня пра зубра", вокладка сучаснага выдання

Апроч як на беларускую, "Песня пра зубра" перакладзена на польскую, лютэрска, рускую і украінаскую мовы.

Цікавы факт:

Партрэт Мікалая Гусоўскага, які сёння ўсе бачаць у падручніках, не што іншае, як фантазійнае мастакоў і ілюстратараў. Сярод ішоў аблічча гуманіста і калята заставіца невядомае. Дысцельна стараннаўнай беларускай літаратуры Калена Ненарашчэў-Карскіна выказала адноўны думку, што аўтэнтычная выява ў першым выданні паэмы з'яўляецца партрэта Гусоўскага, аднак гэтай высветлілася, што гэта марка друкара Вітэра, якую той выкарыстоўваў ішчэ да друку "Песні пра зубра".

Выява ў першым выданні кнігі

Біяграфія Мікалая Гусоўскага і па сёння застаецца дрыма даследваннем праз брае дакументацыйны крыніцы. У свой час яго фігура была неадназначна, у тым лку і каралевы. У сваім лісьце да Боне Сфорца паэт прасіў падтрымаць культурнае злучэнне, аднак прасьба засталася без увагі. Спагоддзі паўней "Песня пра зубра" зноў зварнулі на себе ўвагу, сьведчы выключна лютэрскае помніцае захарэслаўскай культуры, а саба Гусоўскага заняла свай пачаснае месца ў гісторыі літаратуры Беларусі і Польшчы.

У 1996 годзе Белпошта выпусціла марку з меркаваным партрэтам асветніка

1980 г.

UNESCO з нагоды 500-годдзя ўключыла імя аўтараства Гусоўскага і некалькі вершаў у Мінску ў дзяржаўны БДУ на ішоў спадчыну зямлю Уставімы помнік, а яго імя носіць вуліца ў Мінску і Вілені.

Помнік Мікалаю Гусоўскаму ў Мінску

Найбольш актыўныя нашы рэспандэнты жывуць на Магілёўшчыне і Гродзеншчыне. Прынамсі, так сведчыць пошта. Спадзяёмся, добры прыклад натхненых паважных чытачоў і з нашых раёнаў на допусы ў газету, а пакуль пазнаёмся з лістамі апошняга тыдня.

КРАЙ ПРЫДНЯПРОЎСКИ

У розных раёнах Магілёўскай вобласці адбылося немало падзей. Напрыклад, гасініны Бялыніцкі край сустракаў ўдзельнікаў рэспубліканскай акцыі “Сімвал адзінства”, прывесчанай Году гістарычнай памяці. Гаспадары перадалі ўдзельнікам аўтапрабегу галоўны аtryбут мерапрыемства — шасціраёнкі, з якіх у снежні зробіць адзіны макет карты Беларусі. Пра гэта паведаміла металыст РІКЦ Цэнтралізаванай клубнай сістэмы Бялыніцкага раёна В. А. Брыльцеў.

Падчас моладзевага этнафесты Folk PARTY

Этнавандроўка “Па ручніку, што з роднай хаты, мы пазнаём сваю Радзіму”

Рэспубліканская акцыя “Не праралывай сваё жыццё”

І гуляем, і спяваем, і традыцыі зберагаем

Мастацкія калектывы Чэрняхавіцкага, Асіповіцкага і Чавускага раёнаў прадставілі праграмы на папярэдняй праграме званання “народны” (“узорны”). Пра гэта расказала Хрысціна Башарымава, вядучы рэдактар Магілёўскага абласнога метадычнага цэнтру народнай творчасці і культурна-асветніцкай работы, таксама праанансаваўшы і творчую прэзентацыю Быхаўшчыны, якая адбудзецца 22 лістапада. Ва ўстаноўку культуры гэтага краю, дарэчы, актыўна далучыліся да рэспубліканскай акцыі “Не праралывай сваё жыццё”. Як напісала Святлана Саламевіч, загадчык метадычнага аддзела Цэнтралізаванай клубнай сістэмы Быхаўскага раёна, работнікі раёна Гэна Цэнтру культуры правалі вязаную пазнавальна-забавульную праграму на прывідна пакарнавалі выступленнямі народнай ансамбляў і чэцкі Коткі” для дзяцей аграгарадка Абдзіавічы.

“ДЗЕ ЛЕЦЦА НЁМАН СРЭБРАВОДНЫ”

Шкавінкам працоўных будыў дзеіцца Ларыса Касюк, загад-

чык Навагрудскай бібліятэкі сямейнага чытання: “Мерапрыемствы ў нашай установе ладзяцца часта, і іх асабліва любяць наведваць дзеці, бо гэта весела, цікава і пазнавальна. А ўдзельнікі гістарычнай памяці мы робім акцэнт на захаванне спадчыны беларускага народа”. Адна з такіх імпрэз — этнавандроўка “Па ручніку, што з роднай хаты, мы пазнаём сваю Радзіму”. У нашай культуры ручнікі — рэч у многім сакральная, а не ўтылітарная. Яна адна з самых старажытных і сямейнага шчасця. Да прыкладу, у аграгарадку Палыкавічы спецыялісты Цэнтралізаванай клубнай сістэмы раёна адрадылі адмысловы абрад. Акрамя таго, мисювачы жыхароў наравалі выступленнямі народнай ансамбляў і чэцкі Коткі” для дзяцей аграгарадка Абдзіавічы.

А па інфармацыі Валентыны Марчанка, метадыста раёна Гэна Цэнтру культуры Цэнтралізаванай клубнай сістэмы Краснапольскага раёна, клубны ўстаноў краю ў рамках праекта “Фальклорны жыццярэц на працягу тыдня ўдзельнічаюць у конкурсных паказах творчых праграм па збера-

вагрудчыне. Супрацоўнікі Бераставіцкага раёна Гэна Цэнтру культуры і народнай творчасці здолелі для старошаскаўскага Вялікабэраставіцкай сярэдняй школы і навучна-дзіцячага каледжа дзяржаўнага каледжа народнай творчасці Folk PARTY. Пачалася падзея якраз харэаграфічнай замалёўкай “Беларускі ручнік” і выступленнем народнага ансамбля народнай творчасці “Бераставіцкія музыкі”. А яшчэ ўдзельнікі свята спецыялігі скароты самаліпацінення з майстрам Тамарай Касын і вучыліся завязваць хустку, што аказалася вельмі дарчы падчас знаёмства з асноўнымі элементамі народнай творчасці. Культурна-асветніцкая праграма ішла размова са школьнікамі падчас этнавандроўкі. Звернуліся таксама да народнага абраду, звычай і свят, да чароўнай беларускай міфалогіі. І, канечне, дзеці пазнаёміліся з цудоўнымі кнігамі па тэме, якія ёсць у бібліятэцы.

Любава і рачнікі не толькі на Навагрудчыне. Супрацоўнікі Бераставіцкага раёна Гэна Цэнтру культуры і народнай творчасці здолелі для старошаскаўскага Вялікабэраставіцкай сярэдняй школы і навучна-дзіцячага каледжа дзяржаўнага каледжа народнай творчасці Folk PARTY. Пачалася падзея якраз харэаграфічнай замалёўкай “Беларускі ручнік” і выступленнем народнага ансамбля народнай творчасці “Бераставіцкія музыкі”. А яшчэ ўдзельнікі свята спецыялігі скароты самаліпацінення з майстрам Тамарай Касын і вучыліся завязваць хустку, што аказалася вельмі дарчы падчас знаёмства з асноўнымі элементамі народнай творчасці. Культурна-асветніцкая праграма ішла размова са школьнікамі падчас этнавандроўкі. Звернуліся таксама да народнага абраду, звычай і свят, да чароўнай беларускай міфалогіі. І, канечне, дзеці пазнаёміліся з цудоўнымі кнігамі па тэме, якія ёсць у бібліятэцы.

раёна Гэна Цэнтру культуры і народнай творчасці здолелі для старошаскаўскага Вялікабэраставіцкай сярэдняй школы і навучна-дзіцячага каледжа дзяржаўнага каледжа народнай творчасці Folk PARTY. Пачалася падзея якраз харэаграфічнай замалёўкай “Беларускі ручнік” і выступленнем народнага ансамбля народнай творчасці “Бераставіцкія музыкі”. А яшчэ ўдзельнікі свята спецыялігі скароты самаліпацінення з майстрам Тамарай Касын і вучыліся завязваць хустку, што аказалася вельмі дарчы падчас знаёмства з асноўнымі элементамі народнай творчасці. Культурна-асветніцкая праграма ішла размова са школьнікамі падчас этнавандроўкі. Звернуліся таксама да народнага абраду, звычай і свят, да чароўнай беларускай міфалогіі. І, канечне, дзеці пазнаёміліся з цудоўнымі кнігамі па тэме, якія ёсць у бібліятэцы.

Любава і рачнікі не толькі на Навагрудчыне. Супрацоўнікі Бераставіцкага раёна Гэна Цэнтру культуры і народнай творчасці здолелі для старошаскаўскага Вялікабэраставіцкай сярэдняй школы і навучна-дзіцячага каледжа дзяржаўнага каледжа народнай творчасці Folk PARTY. Пачалася падзея якраз харэаграфічнай замалёўкай “Беларускі ручнік” і выступленнем народнага ансамбля народнай творчасці “Бераставіцкія музыкі”. А яшчэ ўдзельнікі свята спецыялігі скароты самаліпацінення з майстрам Тамарай Касын і вучыліся завязваць хустку, што аказалася вельмі дарчы падчас знаёмства з асноўнымі элементамі народнай творчасці. Культурна-асветніцкая праграма ішла размова са школьнікамі падчас этнавандроўкі. Звернуліся таксама да народнага абраду, звычай і свят, да чароўнай беларускай міфалогіі. І, канечне, дзеці пазнаёміліся з цудоўнымі кнігамі па тэме, якія ёсць у бібліятэцы.

лася без увагі і выстава кніг “Дакрануцца, каб убачыць”, якая дэманстравала выданні спецыяльных фармастаў для неўдзельных і са слабым зрокам людзей.

КАРАЛІШЧАВІЧЫ, ШТО ПАД МІНСКАМ

Менавіта ў гэтай невялічкай вёсцы 120 гадоў назад нарадзіўся беларускі паэт, крытык, перакладчык Язэп Пушча. Яго юбілею прысвяціла выстачную дзейнасць Гатаўская сельская бібліятэка-клуб. Там паглыблена вывучаюць гісторыю роднага краю і зноўна дасягнулі інфармацыю да землякоў, асабліва да маладога пакалення, праз экспазіцыі, бюлетэні, буклеты, кішэнныя календарыкі, пра што паведаміла бібліятэкар Гатаўскай СБК Дзіяна Шарук.

“КОЛА ЗАБАЎ” НА ВІБЕШЧЫНЕ

У Цэнтры культуры і народнай творчасці Пастаўскага раёна правалі раённую конкурсу беларускіх мастацтваў праграм. У саборніцтва прадставілі свае работы творчыя супрацоўнікі сельскіх клубных устаноў. Большасць праграм былі дзіцячымі, таму паўдзельнічаць у іх запрасілі вучняў пачатковых класаў сярэдняй школы № 3 Пастаў. Прысутныя зарадзіліся добрым настроем, дэдаліся, які авалі волны час нашы бабулі і дзядулі. Скарбонка гульнявых спадчыны Паастаўшчыны папоўнілася.

Па выніках конкурсу вылучылі пераможцаў у чатырох намінацыях. Дыплома “Найлепшая тэматычная гульнявая праграма” быў удастоены фіялія № 12 “Валкоўскай сельскай клуб”, “Найлепшая сюжэтная-гульнявая праграма” — фіялія № 7 “Дунілавіцкай сельскай Дом культуры”. Узнагародзілі за найлепшае вылучаць гульнявых праграм уручылі Пастаўшчына фіялія № 5 “Гуцкі савіянна-культурны цэнтр”, а за найлепшую сцэнарную распрацоўку гульнявой праграмы — загадчыцы фіялія № 14 “Палескі сельскі клуб”.

Да новых сустрэч на культурных скрыжаваннях!
Вера **НИКАЛАЕВА**

Драйв і эмоцыі дуэта

Калі моладзь размаўляе пра музыкантаў, то часцей за ўсё згадвае юнакоў з гітарамі. Аднак героі нашай рубрыкі Антон Шапіленка і Ягор Булаўцоў здабылі славу, граючы на домры і балалайцы. Студэнты 4 курса Магілёўскага дзяржаўнага каледжа мастацтваў сталі лаўрэатамі 2-й ступені IX Міжнароднага студэнцкага конкурсу выканаўцаў на народных інструментах ВНУ СНД, што праходзіў у Маскве.

ІНСТРУМЕНТ ЯК СІРНЕВА

Кажуць, свайго прызначэння немагчыма мінуць. Хлопцы знайшлі сабе, калі абодвум было па сем гадоў. Аднойчы Ягор пацнуў, як аднакласнік грае на балалайцы. “Я захачеў абысці яго”, — успамінае наш герой з усмешкай. Захапіўшыся, Ягор пачаў займацца ў Быхаўскай дзіцячай школе мастацтваў з выкладчыцай Тамарай Міронавай. Данамагада юнаму таленту і тое, што ён рос у творчай сям’і. І няхай ніхто са сваёй не зрабіў выканальніцтва прафесіяў, у атачэнні прадзядулі і прабаўці, якія не прапусцілі магчымасці ўзяць у рукі гітару і гармонік, дзядулі, што валодаў горнам і барабанаў, і мамы, якая займалася баянам, хлопчык проста не мог не палюбіць музыку.

Антон таксама зацікавіўся ёй, калі убачыў інструмент у справе. Будучы настаўнік хлопца, Іван Басовіч, хадзіў па агульнаадукацыйным школах і граў на домры, заклікаючы далучыцца да свайго класа. “Раней я ніколі палобнага не назіраў. Мне здалося, гэта нейкі шуд. Домра прыцягнула сваім выглядам, прыгажосцю і гучаннем, якое нагадвае сірэну”, — распавядае музыкант.

Завузае, што выбарць не вельмі распаўсюджаны інструмент — рызыка, юнакі шчыра здуліся.

Балалайка набыла вельмі рэдкае папулярнасці. Таксама ў яны добра атрымаліся ў апошняй гадоў піль, і я без усялякіх сумневаў магу заявіць, што назаўсёды застаюцца адны гэтым інструментам.

— Домра, можа, не такая распаўсюджаная, як балалайка, — далучаецца да размовы Антон, — але і я цалкам задаволены сваім выбарам. Думаю, гэта выдатная магчымасць папулярнага інструмент, рабіць усё, што ад мяне залежыць, каб прапусціць яго ў масы. А яшчэ, здаецца, у гуках домры ёсць

нейкая асаблівая, душэўная прыгажосць. Яе я б хацеў пазнаць як мага большай колькасці людзей.

МУЗЫ І МУЗЫКАНТЫ

Заўсёды цікава дэлацца, чым натхніацца творчымі людзі. Ці не хаваецца за іх апантанасцю нейкі падвох? А можа, хлопцы, якія настолькі віртуозна граюць на народных інструментах, насамрэч фанаты рэпа або цяжкага метала? Музыканты развучаюць падазрэнні, прычым без найменшай запінік, адразу згадваючы імёны вядлікіх. Для Ягора гэта Аляксей Архіпоўскі, Валерыя Запалін, Ігар Сенін — балалаечнікі, вядомыя кожнаму, хто хоче крышку арыентуецца ў свеце народных інструментаў. Антон пералічвае сваіх куміраў: Кашырава Мачалава, Вячаслаў Крутлоў, Наталія Шкрэбка, Сіргей Лукін, геніяльны домравы кампазітар Аляксандр Цыганкоў. І толькі пасля адзначыў, што яшчэ слухае Рахманіна і Чайкоўскага, а з сучасных выканаўцаў захапляецца гуртом Intelligency.

На пытанне, што значыць героям падабачыя выканальніцы, Ягор адказвае першым: — Люблю і класіку, і сучаснае. І, калі шчыра, атрымліваю асалоду ад усяго, што звязана з музыкай. У кожным творы я знаходжу для сабе новы пункт росту, бачу нешта асаблівае. Напэўна, я проста здадацца пагугнаў на сваю справу, але любяць кампазіцыя для мяне — нагода прыхілацца.

Антон падохлівае разважаннямі:

— Я думаю, што музыка — адлюстраванне пачуццяў, характэрнаў людзей. Сам па сабе чалавек сур’ёзны, я люблю граць сачыненні з адметнай драматычнасцю, у якіх закрануты глыбокія, філасофскія тэмы. Тэмы вечныя. Я раставраюся ў творы, і тое адлучае — шудоўнае і хвалючанае — не адпускае нават пасля доўгіх гадоў прастаці. Таксама ў яны добра атрымаліся ў апошняй гадоў піль, і я без усялякіх сумневаў магу заявіць, што назаўсёды застаюцца адны гэтым інструментам.

— Домра, можа, не такая распаўсюджаная, як балалайка, — далучаецца да размовы Антон, — але і я цалкам задаволены сваім выбарам. Думаю, гэта выдатная магчымасць папулярнага інструмент, рабіць усё, што ад мяне залежыць, каб прапусціць яго ў масы. А яшчэ, здаецца, у гуках домры ёсць

ВЫСТУПІЦЬ З БЛЯСКАМ

Ягор і Антон сыграліся год назад, калі вучыліся на трэцім курсе. Дуэт ConVio (у перакладзе з італьянскага — “з бляскам”) утварыўся праз фактар, знаёмы любому студэнту, — сесію. Юнакі аб’ядналіся, каб

КРАЭАТЫ І ЭНЕРГІ

Нашы героі не збіраюцца губляць сувязь з любімымі і інструментамі ні пры якіх умовах: “Ці можна разлучыцца з тым, што дорыць табе шчасце?” Абодва плануюць працягнуць адукацыю ў сваёй сферы.

— Музыка натхняе мяне, дзякуючы ёй, я ўвесь час удакладняюцца і дамагаюся новых вышын, — захоплена распавядае Ягор. — Драйв і эмоцыі, якія яна мне дорыць, каштуюць вельмі дорага, і далёка не ў кожнай прафесіі такое атрымаеш. Я жыву музыкай — думаю аб ёй, калі ўстаю ранішай, калі іду на пары і нават калі кландуся спаць. Мой інструмент — частка мяне, мой дарагі сабар. І я шчыра люблю тое, чым займаюся.

— Музыка — маё жыццё, — спакойна і мерна кажа Антон. — Здаецца, гэта працягваецца і далей, і яшчэ люблю тое, чым займаюся.

— Музыка — маё жыццё, — спакойна і мерна кажа Антон. — Здаецца, гэта працягваецца і далей, і яшчэ люблю тое, чым займаюся.

— Музыка — маё жыццё, — спакойна і мерна кажа Антон. — Здаецца, гэта працягваецца і далей, і яшчэ люблю тое, чым займаюся.

— Музыка — маё жыццё, — спакойна і мерна кажа Антон. — Здаецца, гэта працягваецца і далей, і яшчэ люблю тое, чым займаюся.

Вярнуўшыся дамоў з прэстыжным дыпломам, маладыя творцы не збіраюцца спачываць на лаўрах — 8 снежня яны плануюць выступіць у эфіры тэлеканала “Беларусь 4”. Таксама рыхтуюцца заявіць пра сябе на Міжнародным конкурсе выканаўцаў на народных інструментах імя А. І. Кузнецова

здаць экзамен па ансамблі, аднак нечакана выявілі, што ладзяць і добра працуюць разам. Неўзабаве калектыв ConVio стаў дыпламантам творчага саборніцтва “Маладыя таленты Беларусі”. У пары хлопцы выступалі на розных мерапрыемствах і канцэртах.

— Хацелася б далей дэманстравалі свае ўменні на больш значных сцэнах, — раскрывае амбіцыі дуэта Антон.

На IX Міжнароднага студэнцкага конкурсу выканаўцаў на народных інструментах ВНУ СНД хлопцы паехалі, калі зразумелі, што варта паказаць сабе. Ягор прызнаецца:

— Было даволі няпроста. Усю дарогу ў цягніку я ўяўляў, як іграю, баўся памыліцца, усё паўтараў ў галаве. Хаця хваляванне нярэдка дапамагае, матывуе займацца, грэба пакідаць яго перад выхадом на сцэну. Падчас выступлення належыць быць сабраным і спакойным.

Сустрэўшы на саборніцтве музыкантаў з Масквы і Санкт-Пецярбурга, нашы героі не разгубіліся і не страцілі веры ў сябе.

Сапёрніцтва адлучае, але пры гэтым усё ўдзельнікі былі вельмі прыязныя, ніхто не глядзеў кося, — успамінае Антон.

Вярнуўшыся дамоў з прэстыжным дыпломам, маладыя творцы не збіраюцца спачываць на лаўрах — 8 снежня яны плануюць выступіць у эфіры тэлеканала “Беларусь 4”. Таксама рыхтуюцца заявіць пра сябе на Міжнародным конкурсе выканаўцаў на народных інструментах імя А. І. Кузнецова (Санкт-Пецярбург, Расія). Антона чакае яшчэ і солны канцэрт у каледжы.

фармаце рэпетыцыі ўступнага тэсціравання, выставы, прэзентацыі. Таксама для зносін з аб'ектамі прынятае навучнае. Дзеям прасцей размаўляць з аднагодкамі, чым з выкладчыкамі. Прасцей заць перамацаць аб навукальным прасце і актывістах па-за каледжам.

Акрамя вочных дзён адчыненых дзвярэй, у каледжы выкарыстоўваюць і дыстанцыйныя формы азнаёмлення з навукальным установай. Выкладчыкі адказваюць на самія папулярныя пытанні аб спецыяльнасцях і іспытах і размяняюцца на сайце і YouTube-канале каледжа.

Але ж на чым грунтуецца матывацыя школьнікаў, якая прыводзіць іх у мастацкія ўстановы? Часцяком дзеці не разумеюць, куды ідуць, мяркую Александр Шантаровіч:

Нестандартны кантынгент

“Калі дзіця не мае здольнасцей да дакладных навук, то яго можна дадаць у творчасць”, — папулярны погляд бацькоў сёння на працу. Да прыкладу, паступаць у Лебаву апошнім часам прыходзяць навучнікі з высокім сярэднім балам. І агульнаадукацыйны кампанент, у тым ліку і для ўстаноў культуры, працягвае вылікаць пытанні. Не сыходзіць з парадку і тэма падрыхтоўкі новых кадраў.

— Тое, што прапаноўваецца сёння стандартам для ўсіх каледжаў, нам не падыходзіць, — заўважыў дырэктар Мінскага дзяржаўнага мастацкага каледжа імя А. К. Глебава Александр Шантаровіч падчас размовы па тэме прафесійнай арыентацыі і папулярных спецыяльнасцей і папулярных спецыяльнасцей мастацтва сярод моладзі, на якой сабраліся прадстаўнікі сталічных мастацкіх школ, цэнтраў далатвай адукацыі, іншых навукальных устаноў.

— Я, напрыклад, выкладаю ў каледжы матэматыку, але 240 гадзін гэтай дысцыпліны нам не патрэбна. У той жа час па 80 гадзін на рускую і беларускую літаратуру — гэта нішто, — спасылаю на свой досвед Александр Валер'евіч. — Няма такой галіны ве-

даў, дзе мог бы хоць крыху не разбірацца мастак. Як і няма тэм, на якія б не мог пісаць творчы чалавек. Мы павінны навучыць нашых студэнтаў лагічна мысліць, развіваць іх апарат аналізу і сінтэзу. І ў гэтым дапамагаю не толькі матэматыка, але і вялікі пласт літаратуры.

Александр Шантаровіч таксама падкрэсліў, што кантынгент, які патрэбны мастацкаму каледжу, — гэта нестандартны дзеці.

— З імі трэба працаваць і размаўляць па-іншаму. Падчас ўступнай кампаніі мы атрымліваем столькі заявак ад аб'гурэнтаў, ажно не можам забяспечыць усіх на ўступных іспытах малымі, пінжэткамі і зэльлямі. Сярэдні конкурс — 7,5—8 чалавек на месца. Ёсць рэкорды і новыя спецыяльнасці. “Дэкадан” і ў мінулым годзе было каля 18, сёння — 13 чалавек на месца.

Пра такіх высокіх казахчых уступнай кампаніі нельга не адзначаць эфектыўнасць правядзення прафесійнай арыентацыі.

Юлія Сагарэва, сацыяльны педагог Мінскага дзяржаўнага мастацкага каледжа імя А. К. Глебава, перапытаў і штогадовы комплекс мерапрыемстваў:

— Праводзім дні адчыненых дзвярэй, пленэры, майстар-класы ў

Першыя прыступкі

Першая персанальная выстава для мастака — бадай, самая запамінальная падзея ў творчым жыцці. Менавіта такі момант настаў і для ашаснацігадовай Кацярыны Ляшук: выпусніца Дзіцячай школы выяўленчых мастацтваў імя А. А. Алонцава Г. Брэста экспанавала свае работы ў Цэнтральнай гарадской дзіцячай бібліятэцы-філіяле № 13. Як дзюччына абрала творчы шлях і хто дапамагае ёй раскрываць патэнцыялы?

Каця малое з ранняга дзіцяства. І хаця ў сям'і няма мастакоў, дзюччына вырашыла займацца прафесіяна: пасля 5 класа накіравалася ў мастацкую школу. Сёння Кацярына — аднацінацікласніца. Рухаецца да паступлення ў профільную ўстанову адукацыі.

Для яе маці, Наталлі Уладзіміраўны, было вялікай нечаканасцю, калі Каця вызначылася з будучай спецыяльнасцю. Разам з тым маці заўважала: дзюччына нарадзілася “з творчасцю”, і тое, што атрымліваецца ў яе выніку, заўсёды прыемнае неспадзяванка. Таму работы дачкі не пыхіла ў шафе, а ўпрыгожваюць сцены дома.

Сёння Наталлі Уладзіміраўна раіць усім большаюць з іх мае пераючы або вышэйшую катэгорыю, каб атрымаць татэ, выкладчыкі не проста прытрымліваюцца запавядаў праграмы заняткаў, але на яе аснове распрацоўваюць сваю. Так, калі васымі праграм павышанага ўзроўню былі распрацаваны ўстановамі далатвай адукацыі. Дзючым, якія з'яўляюцца прыдатныя на павышаным узроўні, намагаючы дзюччы спецыяльна і вышэйшым навукальным установам. Наогул такія навучныя маюць слушна матывацыю і на парадок больш ведаюць пра будучую прафесію.

Святлана СЕМІНА

Святлана Данілюк

Надаўна ў Вялікім тэатры Беларусі адбываюцца незвычайныя канцэрты, прысвечаны народнай артыстка БССР і СССР Святлане Данілюк. У гэты жанчыне спалучаліся чароўны голас і жалезны характар. Імпрэза адметная тым, што ў першым аддзяленні прадэманстравалі дакументальны фільм зняты Максімам Федасевым, сынам спявачкі. Ці лёгка стварыць стужку пра роднага чалавека? Што засталася за кадрам? Адказы на пытанні — у нашай размове.

— Часта бываюць ў мінскім Вялікім, але фільм глядзела там у першы раз. Увогуле, дакументальныя кіно ў оперным — незвычайна з'ява. Гэта была вельмі цікавая ідэя?

— Так, мне падалося правільным паказаць карціну менавіта на той сцене, дзе калісьці выступала Святлана Данілюк. Гэта сімвалічна. Дзючэй тэатру, што падтрымаў маю задуму. І, вядома, перш за ўсё Аляксандр Волкавай — яна была і рэжысёрам, і адной з удзельніц праекта PRIMA FONO.

— Як праходзіла работа над стужкай?

— Не без прыгод. Здарылася пандэмія, таму прыйшлося дзючым мяняць планы, дзючым знаоуць шукаць іншыя раённы. Напрыклад, калі стала зразумела, што ўсе разам не зможа паехаць у Італію, дзючым знаёшы аператару на месцы і дамаўляцца пра здымкі. Але, так ці інакш, большасць праблем і іх вырашэнне — пытанне сілы жадання і матывацыі.

А цяжкасці бываюць не толькі тэхнічныя. Калі стварыць фільм пра блізкага чалавека, трэба адкрываць і агляць тое, што адкрываць і агляць не хочаша. І тады пачынаецца ўнутраная барацьба паміж рэжысёрам і чалавекам, для якога ўся гэтая работа — уваранне ў асабістую прасторы.

Святлана Данілюк. Лёс у оперных дэкарацыях

Фільме мы б убачылі і пачулі не толькі, напрыклад, Тамару Сіняўскую і Уладзіслава П'яўко, а, мусіць, яшчэ і Алену Абрамову, Ірыну Архіпаву, Марыю Бішу... Не стану працягваць спіс. З усімі гэтымі спявачкамі ў мамы былі нейкія скаржываныя жыццёвыя шляхоў, свае гісторыі адносіны.

— А што яшчэ, так бы мовіць, засталася “за кадрам”?

— Мы запісалі каля 20 інтэрв'ю з артыстамі, а выкарысталі толькі малую частку. І не таму, што ўсе астатнія не мае каштоўнасці. Проста сюжэтная лінія і хронаметраж дзючым свае правылы. Але, спадзяюся, далатвай матэрыял будзе запатрабаваны і знойдзе месца на экране.

— Не расказваеце, у каго бралі тэа інтэрв'ю?

— Выбачыце, я хацеў бы гэта пакінуць “за кадрам”. Няхай потым будзе сюрпрызам.

— Каму адрасаванае ваша кіно?

— Думаю, самаму шырокаму колу глядачоў. Не толькі фільм прычымлівае оперы. Кіно пра жаночы, чалавечы лёс і, натуральна, — пра эпоху. А опера — проста кантэкт, у якім усё адбываецца.

— Ці можна ціпер негдзе глядзельны гты фільм?

— Дакументальныя карціны складаныя для кінаатэатра. Паказы звычайна прымяркоўваюць да нейкіх падзей ці дат. Таму чаго-небудзь пэўнага я сказаць не магу. Вядома, рана ці позна стужка з'явіцца ў вольным доступе. Аднак, калі ёсць цікавасць, завітайце на YouTube-канал “Святлана Данілюк”, куды шмат чаго дадзена. Дарчы, хутка туды трапіць і тое самае “за кадрам”.

Аксана НІКАЛАЕВА
Фота з сямейнага архіва
Максіма Федасева

У ролі Кармэн. Хаза — Міхал Галкоўскі

Для вас, цікаўныя!

■ Часопіс адкрытае артыкула пра народнага мастака Беларусі Уладзіміра Слабодчыкава, які, па меркаванні аўтара, за паўстагодзі працы зрабіў сапраўдны праўры ў сферы сучаснай выяўленчай творчасці. Шлях скульптара дасягнуў заслужана дзючым мастацтваў! Рэспублікі Беларусі Барыс Крочак.

■ 2 лістапада наша краіна адзначыла 140-годдзе народнага пісьменніка Якуба Коласа. Адлюстраванне вобраза паця ў мастацтва прасоўваюць Волга Наважылава, загадчык навукова-асветніцкага аддзела, і Васіліна Мішкевіч, галоўны загадчык спецыяльнага дзючым мастацтваў музея Якуба Коласа.

■ Мастацтвазнаўца Ларыса Фінкельштэйн дадае новыя штыркі да пачатага ў папярэднім нумары творчага партрэта майстра па тэкстылі Хрысціны Высоцкай.

■ Рэцэнзія мастацтвазнаўца Кацярыны Фарафатавай. Наталлі Парык і Святлана Раманавая заглябляюць у вобразны свет жыццёва-навукаў Мікалая Таранца, Дар'і Сумарніка-Копач і Ларысы Зарубінай.

■ “Для свайго часу (а балеты заўсёды трэба разглядаць у кантэксце часу, у які яны былі створаны) балеты Васіліны Елізар'ева сталі адкрываць, новым словам у харэграфіі”, — так пачынае артыкул пра народнага артыстка СССР, мастацкага кіраўніка Вялікага

тэатра Беларусі Інеса Пяскачэўская. Аўтар прасоўвае творчую дарогу Майстра, які не прытрымліваецца прынятых канонаў і правілаў, у выяўлены сваёй гледзца.

■ Народная артыстка Беларусі Анастасія Масквіна выканала больш за тры дзючым ролі ў не толькі на беларускай сцене — спявачка апладзіравала патрабавальна публіка санкт-пецярбургскага Міхайлаўскага тэатру, Азербайджанскага дзючым тэатра оперы і балета, канцэртнай залы імя П. І. Чайкоўскага Маскоўскай філармоніі. Пра музыку, тэатр, мастацтва і прафесію артыстка разважае на старонках часопіса.

■ “Белая Вежа” — адзін з доўгажыхароў нашага фестывальнага руху. Чым былі адметныя спектаклі 26-га тэатральнага форуму, аналізуе Надзея Бонучы.

■ Надаўна сабронка класічных пастановак тэатра імя М. Горькага папоўнілася лірычным камедый “Месяц у вёсцы” паводле п'есы Івана Тургенева ў рэжысёрскім бачанні народнай артысткі Беларусі Волгі Клебановіч. Чаму варта паглядзець прэм'еру, разважае Валодзіца Пеляяеў.

■ Мастацтвазнаўца Наталлі Сцяжак працягвае знаёміць чытачоў з кіно незалежнай Беларусі. Гэтым разам адмысловае звяртаецца да фільма Аляксандра Яфрэмава “Дунечка”. Далучайцеся да прычымлівае мастацтва, уступайце ў клуб экспэртаў — вылісвайце часопіс “Мастацтва”.

Хутка выйдзе чарговы, лістападаўскі нумар “Мастацтва”. Думаецца, многія яго матэрыялы будучы цікавыя і выкладчыкам, і навучнікам дзіючым школ мастацтваў.

Калегі пра Святлану Данілюк

“Я б сказала, што з сярэдзіны 60-х да сярэдзіны 80-х, безумоўна, была эпоха Святланы Данілюк. Гэта безумоўна прыма”.

Наталія ГАЙДА, народная артыстка Беларусі

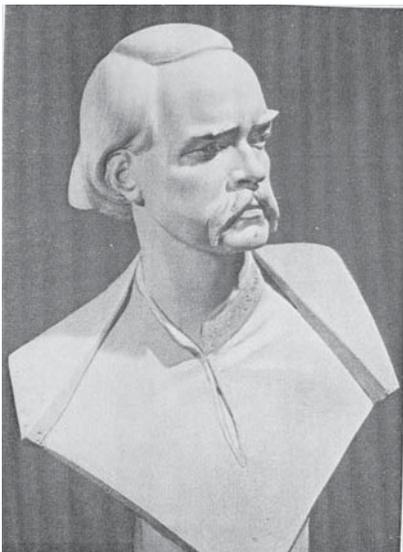
“Была па-за канкурэнтнай у той час, ні ў каго ў тэатры такой якасці голасу не было. Былі спевакі-артысты, а яна была спявачкай з вялікай літары”.

Маргарыта ІЗВОРСКА-ЕЛІЗАР'ЕВА, заслужаны дзючым мастацтваў Рэспублікі Беларусь

“Яна была адным з самых знакамітых мецца-сапрана. З такім голасам мала спявачак”.

Марыя ГУЛЕГІНА, зорка сусветнай оперы

Паўлюк Багрым, скульптар З. Азгур, 1964

Гіпотэза Таямніцы Багрымаў, або Па тонкім лёдзе здагадак

публікацый за 2009 год Адам Мальдзіс падвёў такую рысу: “Аднак Хаўстовіч аргументавана даказаў, што ніякага сялянскага паэта Багрыма не было, што верш прыдумав сам Яцкоўскі. Гэта павадаманне выклікала сенсацыю. Многім, у тым ліку і мне, цяжка было звязьніцца з думкай, што ў беларускай літаратуры XIX стагоддзя не было свайго Шаўчэнка, няхай і патэныяльнага, але, відаць, прыйдзеша змірыцца...”

А калі не цёмны сялянскі пятаццацігадовае хлопчык? Калі хлопчык з мястэчка, адваданы, даволі начытаны ды яшчэ, напрыклад, 16—17 гадоў?

КРОШЫНСКІ ПЕРЫЯД (1812 (1813) — 1890). ПЕРШЫЯ СУМНЕВЫ

І ўсё роўна многае ў яго жыцці застаецца без адказаў. Таму любяць, нават маленькае навіна становіцца лёдзе не сенсацыяй.

Як вядома, першая згадка Багрымаў у Крошыне (з ўзгодзе — вырас сапраўдны культ “сялянскага паэта”). Пасля Другой сусветнай вайны сваё важае слова ў багрымазнаўстве сказалі такія вядомыя літаратуразнаўцы і даследчыкі, як Ісахар Бас, Алег Лойка, Адам Мальдзіс, Гендаль Кісялёў, Язеп Янушкевіч, Яўген Сахута, Васіль Дубейка і іншыя. Акрамя даследчыкаў, прычынліліся да папулярызашы імя Багрыма і літаратары — Уладзімір Караткевіч, Іван Летка, Рыгор Барадулін, Мікола Ароўка, Эдуард Акулін... Далучыліся да справы мастакі. Музыкант Раман Яраш паклаў верш “Зайграй...” на музыку ў стылі “журба” (блюз). Зрабіў унёсак у скарбонку тэлебачанне (“Паўлюк Багрым: працтва паэта-вундэркінда”, 2019). Не засталася ўбачы і “К”. У трэцім (ад заснавання газеты) нумары ў 1993 годзе супраціўна Нацыянальнага гістарычнага архіва Беларусі Воляга Бабкова апублікавала новую звестку пра сям’ю Багрымаў. Агульнае колькасць напісанага пра Паўла Багрыма не падліцае ўліку. Сапраўды — калі асоба. Восць толькі...

ПОГЛЯД З ВЫШЫНІ XXI СТАГОДДЗЯ

...у якім даследчыкі запіліся пытаннем: ці мог “пятаццацігадовае хлопчык, селянін, гадаванец парафіяльнай школы” быць аўтарам верша? А паразважышы і ўзвядзшы яго et contra, выказалі меркаванне, што, хутчэй за ўсё, аўтарам была іншая асоба — Ігнат Яцкоўскі ці Юльян Ляскоўскі. У адной з

тым, што ў Нацыянальным гістарычным архіве Беларусі таксама ёсць метрычных каціла гэтага касціла за патрэбны нам час. Толькі патрэбнай нам метрыкі няма! Усё астатняе ёсць, а гэтай, як назарок, няма. Хрысціў Паўла крошынін прабшч Адальберт (ён жа Войшах) Магнусшэўскі (ключавая асоба ў справе крошынскага бунту). А восць пачынаючы з лютага 1813 года, калі Юзаф Багарым (Baharum) двойчы страў крошынем бацькам ў крошынаў, і да 1820-х такіх “багрымавыя” метрыкі ідуць у кнігах сіхронна. Тут напрошваецца пытанне, а ці не быў гэты запіс зроблены па зямлі, калі кнігу перапісалі ў 1820-х (заднім чыслам і з пэўнымі мэтамі)? Падзэрніні напрошваюцца ішч з той прычыны, што ксёндз, які завіраваў гэты год у “польскай” кніжцы, — Валынцін Жан, дзялячка філатата і паэта Тамаша. Мабыць, ён у свой час па-

рушыў пра тое, каб мяшчане Заняў ў метрычных кнігах рашаючыскага касціла раітам падвысілі свой статус да “яснаваельможных паню”. Зразумела, рабілася гэта для таго, каб яго плямённікі Тамаш і іншыя маці атрымалі вышэйшую адукацыю, да сяжнхую толькі шляхце. Але ж, але ж...

УДАКЛАДНЯЕМ ДАТЫ І СКЛАД СЯМІ

Яшчэ адно пытанне, якое здаўна цікавіць багрымазнаўцаў: колькі ў Паўла было братоў і сёстраў і калі ж яны нарадзіліся? У 2012 годзе Язеп Янушкевіч са спасылкай на ўспаміны Жураўскага ўжо публікаваў склад сям’і. Але некаторых імён і дат там не хапала. На падставе сабраных намі метрычных звестак зробіў выснову, што дзяцей было мінімум 12 (даты нараджэння прыведзены па старым стылі): Ганна (?—10.07.1865), Павел

Трэці надмагільны помнік П. Багрыму (вёска Крошынь, Брэсцкая вобл.). Здымак 2022 г.

Ва ўспамінах Жураўскага напісана так: “Маўклівы, сівы, шляхецкія рысы, з доўгімі і буйнымі вусамі, трымаецца па-васковаму, у прыязні з усімі, пачынаючы ад двара і завершваючы сялянскім падворкам”.

(2.11.1812? — да 21.09.1890), Тарэза (17.09.1814 — па сля 1855), Станіслаў Піўс (6.11.1816—25.07.1818), Вінцэнт (1.09.1818—?), Антон Ян (16.04.1820—11.11.1827), Аляксандр (12.12.1821 — па сля 1855), Ян (16.11.1823—?), Яна (24.08.1824—?), Паўліна (4.09.1825—24.11.1827), Венант (20.01.1828—18.08.1837), Станіслаў (1832?—5.07.1863). Звесткі, што была дачка Марыя, нараджаючы якую памерла жонка Юзафа Марыя Багарым, пацвердзіць пакуль не ўдалося.

Жонка Паўла Карнэлія (дачка Юстына Рэўкоўскага і Яўлія Свінцкай, удава па Шышлоўскім) нарадзілася 11 верасня 1838 года ў фальварку Кунілаў (на поўдзень ад Крошына). То-бок Павел на момант шлюбу (3 лістапада 1863) быў у два разы старэйшы за Карнэлію і меў поўныя 52 гады. Іх адзіная дачка нарадзілася 1 жніўня 1764, але была ахрышчана, як занатаваў Жураўскі, толькі 17 ліпеня 1865 года.

ДАКРОШЫНСКІ ПЕРЫЯД: ТОНКІ ЛЁД ЗДАГАДАК

Прагледзячы ў пошукх звестак пра сваякую Яна Чачота метрычныя кнігі Навамышскай парафіі (за 20 кіламетраў ад Крошына), немагчыма было не заўважыць, наколькі шірока ў гэтай мясцовасці былі прадстаўлены роды Бутрымаў і Бутрымовічаў (Витупі і Витупомічы). І на колькі палобна на Вахутг ад час пачаўся гэта прозвішча (наспрабуйце ў якасці экскерпымента напісаць іх побач). Аказалася, што і ў гэтай парафіі на пачатку XIX стагоддзя былі нейкія Юзаф і Кашарына Бутрым, якія жылі ў Стралкаве. Першы іх сын нарадзіў-

Жырандоль Паўла Багрыма, 1881 г.

Касціёл Божая Цела ў Крошыне

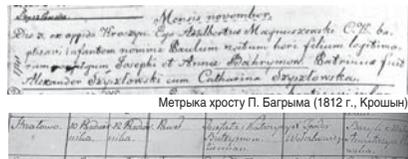
ся ў 1802 годзе, а другі — у 1804-м. 12 мая 1809 года на свет прыйшла Ганна, а 10 кастрычніка 1811 — Павел. Далей была разбураўная вайна 1812 года, у выніку якой смиротнасць у вاکолах Новай Мышы вырастае ў два разы (намерла вельмі шмат Бутрымаў усіх узростаў). І што цікава, сям’я Юзафа назаўсёды знікне з Навамышскага радару. Нагадаю: акурат ў гэты час у Крошыне з’яўляецца Юзаф Багарым з дзешні Ганнай і Паўлам. Калі было б толькі гэтак спадзненне (бо маем яшчэ напалзэрную метрыку хросту Паўла і адсутнасць метрыкі хросту Ганна ў Крошыне), то можна было б адмакнуцца. Але як адмакнуцца ад сям’і шымаўскага Яна Бельшэўскага (з Крошынскай парафіі), які ажыўша ў Новай Мышы з Ганнай Бутрымовіч і вярнуўся з жонкай на радзіму? Ці як не заўважыць у Навамышскай парафіі сям’ю Вінцігна Магнусшэўскага, роднага брата крошынскага прабшча Войшаха? Дарчы, гэтыя Магнусшэўскія былі ве-

льмі шчыльна звязаны кумаўствам з сям’яй бацькоў Яна Чачота і цёткі Адама Мішкевіча. А яшчэ адзін брат Войшаха, Мікалай, жыў у Крошынскай парафіі. То-бок сувязі паміж парафіямі былі. Ці маглі здарыцца так, што з нейкай прычыны падчас вайны Юзаф Бутрым вырашыў змяніць прапіску і прозвішча і ў гэтым яму дапамог крошынінскі прабшч? Ці маглі быць так, што, страшыўшы першую жонку, з маляўнічымі ім перабраўся ў Крошын і ажыўша паўторна? Ці маглі так скласіцца, што Паўла трохі амалзілі, каб апусціць тэрмін рэкруцкай павіннасці (з 17 год)? Усё гэта толькі думкі. Знаўціны, вядома ж, змогуч, запірэнны: калі б гэта быў бацька Паўла, то на момант хросту ў 1802 годзе першага сына Юзаф Бутрым-Багарым меў бы 15 год.

Так вынікне з метрыкі смерці Юзафа Багрыма, які адшоў у вечнасць у 1855 годзе, маючы 68 год. Але метрыкі часта даюць збой. Прыклад? Калі ласка! Яго сын Станіслаў памёр у 1863-м ва ўзросце 28 гадоў, а значыць, мусіў нарадзіцца праз 3 гады пасля смерці маці. Ёсць яшчэ прыклад. Жонка Станіслава Манюшка паводле афіцыйнай версіі была маладзейшая за яго на год-два, а аказалася, што, наадварот, старэйшая на год. Палаецца, меўся яшчэ адзін выпадак у сям’і Манюшкаў, калі немадлага маладога “амалзілі” лёдзе не на 10 гадоў! Таму калі, скажам, Юзаф Бутрым, страціўшы першых сыноў і жонку, заблытаючы сляды, перабраўся ў Крошын і змяніў прозвішча, то шалкам мог прыбраць у “п’яжар гадоў”. А далпамачы яму ў гэтым быў зольны крошынінскі ксёндз Войшах Магнусшэўскі, які падзей зрабіў Паўлюка сваім служкам і апекаваўся на ім да самай смерці. Забытая гісторыя атрымліваецца.

СЯЛЯНЕ ЦІ ШЛЯХТА? МЯШЧАНЕ!

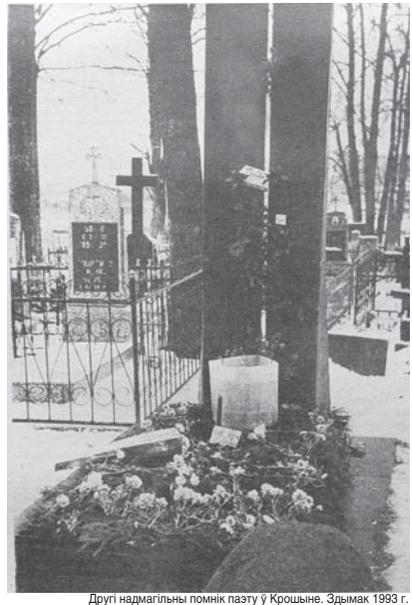
Адным з бальчых пытанняў багрымазнаўства з’яўляецца паходжанне Паўла Багрыма. Апы аўтары няспына шукаюць яму шляхецкія карані. Другім ён бліжэйшы як прадстаўнік сялянства. І тая, і гэтая спрачаюцца, не маючы непакіхных аргументаў. А яны

Метрыка хросту П. Багрыма (1812 г., Крошынь)

Метрыка хросту П. Бутрыма (1811 г., Новая Мыш)

Павел Багрым (1812?—1891?), сын крошынскага слесара Юзафа Багрыма. Вучыўся ў парафіяльнай школы. Ёсць меркаванне, што выкладанне ў ёй являло на беларускай мове. Пасля сканчэння школы да восені 1828 года служыў у ксяндза Войшаха Магнусшэўскага. У 1829 годзе стаў адной з галоўных фігур у следстве па справе народных хваляванняў. Падазраваўся ў распаўсюдзе антыпрыгонніцкіх вершаў. Працэс скончыўся масавай эзекуцыяй хыхароў Крошына, а з Паўла, які не меў дачыннення да хваляванняў, чыноўнікі ўзялі абяданне больш вершаў не пісаць, не перапісваць і не чытаць. Пазней працаваў кавалём. У 1863-м, маючы 52 гады, ажыўша з удавой, шляхцянкай Карнэліяй Шышлоўскай з фальварка Кунілаў. Меў нашчадкаў. Памёр і пахаваны ў Крошыне, на прыкрасельных могілках. Месяца пахавання Паўла Багрыма з’яўляецца гісторыка-культурнай каштоўнасцю.

Другі надмагільны помнік паэту ў Крошыне. Здымак 1993 г.

14 лістапада споўнілася 210 гадоў з дня нараджэння знакамітага крошыніна — Паўлюка Багрыма. У гісторыі беларускай літаратуры ён быў узначалены як сялянскі паэт, аўтар востраасцяпальных вершаў “Зайграй, зайграй, хлопча малы...”, напісанага на беларускай мове ў першай палове XIX стагоддзя. Наканондні дня народзінаў Багрыма яна наведваецца ў Крошынь, каб ад імя “К” запаліць зіч на яго магіле. І там подумкі паабыраў распавесці чытачам “Культуры” пра некаторыя фантастычныя супадзенні, якія напаткалі мяне ў архійных гушчарах.

ЯК ВЫРАС КУЛЬТ СЯЛЯНСКАГА ПАЭТА

У 1854 годзе ў лонданскім выдавецтве Аляксандра Рыпінскага выйшла кніга “Аповесць майго жыцця, або Літоўскія прыгоды”. Яе аўтарам быў ураджэнец Наваградчыны Ігнат Яцкоўскі — добры знаёмы Аляксандра і Адама Мішкевічаў, адвакат, паэт, паўстанец і заўважны дзеяч эміграцыі. Некалькі раздзелаў кнігі былі прысвечаны ксяндзу Магнусшэўскаму і паэце Янушкевічу ў Крошыне. Асобны раздзел датчыць хлопчыка Пётрака, які на загад ксяндза прычатаў чыноўнікам свой верш на беларускай мове “Зайграй, зайграй, хлопча малы...”. Праз 50 гадоў Вацлаў Ластоўскі вярнуў да жыцця падзабытую крошынскаю гісторыю, распавёўшы яе на старонках “Нашай нівы” (1911). А праз два гады гісторык Аўгустынас Януляішч апублікаваў дакументальную версію, з якой стала вядома праўдзівае імя “паэта Пётрака”, якім ака-

Віцьбіч піша, што “яна была на самым пачэсным месцы, каля алтарнай апсіды”, а на магіле стаў “вялікі, ахінены бэзам, дубовы крыж з напіскам — Паўлюк Багарым — і з напавуцёртымі датамі нараджэння і смерці...”. Метрычны запіс аб часе яго скону пакуль не знойдзены, таму дата прыблізная — “напрыканцы лета” і “на 21 верасня 1890 года” (“Гістарыёграф” 2004 г.). Як паведаваў Жураўскаму нейкі месцін пан Ярмакоўскі, памёр Багарым, магчыма, без святых сакраментаў, бо нібыта быў няверуючым. Юрка Віцьбіч, які наведваў Крошынь, каб сабраць больш інфармацыі пра паэта-кавалера, сівярдакаў; смерць Багрыма была незвычайная — яго забіў раўзаныны бык.

У 1968 годзе замест спрахнелага кавалера ўлады паставілі помнік з наліпскам “Багарым Павел Іосіафавіч 1811—1891”. Напрыканцы 1980-х мясцовыя краязнаўцы ўсталявалі новы помнік. Але пасля 1993 года яго скрапі невядомыя асобы і вывезлі на “жыгулях”. Сёння на магіле стаіць адзак бачны помнік, які мае ахоўны статус. Было б шудоўна, калі б побач з магілай з’явіўся невялікі інфармацыйны стэнд з багрымаўскім маршрутам па Крошыне. Такі ж добра размяшчэнні на будынку станцыі.

І апошняя думка Усцьх, яна ж зварот да багрымазнаўцаў: Калі ўжо з’явіліся кнігі, то абавязкова ўсё вядомае пра Паўла Багрыма, яго лёс, сям’ю, паходжанне? Шчыра кажучы, зачаканілі!

ХТО ПАДКАЖА, ДЗЕ МАГІЛА ТВАЯ?

Там, дзе і сёння. У нататках ксяндза Караля Жураўскага напісана, што магіла Паўла Багрыма за касцілем, насправа акна, паміж магіламі мастака з Вільні Парцэвіча і двух ксяндзоў. Юрка

Эмілер ЮРКЕВІЧ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. Леніна, 20.
Тэл.: 8 017 3970163
(экскурсійнае бюро)

- Пастаянныя экспазіцыі.
- Выстава жывапісу Мікалая Бандарчука "Дыялог з часам", прымеркаваная да 70-годдзя з дня нараджэння аўтара. **Да 19 снежня.** Пераходная галерэя прыбудовы да галоўнага корпусу.
- Выстава да 135-годдзя з дня нараджэння Марка Шагала. **Да 12 снежня.**
- Выстава "Альгерд Малішэўскі. Рэтрэспекцыя". **Да 11 снежня.**
- Выставачны праект "Жаночы род". **Да 1 снежня.**

- Выстава "Шкатулка каштоўнасцей" (традыцыйныя ўпрыгожванні народаў Еўразіі XVIII–XX стагоддзяў) з калекцыі Расійскага этнаграфічнага музея (г. Санкт-Пецярбург). У экспазіцыі прадстаўлена каля 250 шэдэўраў, якія характары-зуюць ювеліруючую традыцыю і эстэтычныя густы амаль 40 народаў Расійскай імперыі. **Да 11 снежня.**
- Экскурсія: "Якія колеры зма?"; "Казкі Усходу"; "Міфы Старажытнай Грэцыі і Рыма". Пrowadзіцца заўсёды.

УНП 100377771

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТОРЫКА-КУЛЬТУРНЫ МУЗЕЙ-ЗАПАВЕДНІК "НЯСВІЖ"

г. Нясвіж, вул. Ленінская, 19.
Тэл.: 8 01770 20602, 8 01770 20660,
+375 29 5518051, +375 29 1903149

Палацавы ансамбль

- Прэміера канцэртнай праграмы "Музычнае падарожжа ў мінулае". **26 лістапада а 17.00.** Тэатральная зала.
- Адкрыццё выставы работ удзельнікаў міжнароднага конкурсу па вырабе навагодняй цацкі ў тэхніцы ірландскіх карункаў "Звязкам свет прыгажосці". **26 лістапада а 16.00.** Белая бальная зала.
- Міжнародны выставачны праект "Castrum doloris. Пахавальныя цырыманіялі нясвіжскага двара". У складзе пастаяннай экспазіцыі.
- Часовая экспазіцыя "GLORIA ARME: ваенна-гістарычная рэканструкцыя даспехаў і зброі". Вялікая выставачная зала. **Да 10 студзеня 2023 года.**
- Выставачны праект, прысвечаны Году гістарычнай памяці, "Ператвораныя ў попел. Генацыд беларускага народа на тэрыторыі Нясвіжскага раёна ў гады вайны". **Да 15 студзеня 2023 г.** У экспазіцыйнай зале першага пусковага комплексу.
- Выстава вэлачных цацак "У Новы год прыходзіць казка...". Малая выставачная зала. **Да 22 студзеня 2023 г.**

- Тэматычныя і аглядныя экскурсіі па гісторыка-архітэктурных помніках і ландшафтных парках г. Нясвіжа.

Адзел экскурсійнай і інфармацыйнай дзейнасці (г. Нясвіж, вул. Гейска, 1)

- Часовая экспазіцыя мастака Віктара Варанкевіча "Погляд у мінулае". **Да 30 лістапада.**
- Ратуша (г. Нясвіж, вул. Савецкая, 3) Пастаянныя экспазіцыі
- "Гарадское самакіраванне ў Нясвіжы ў XVIII – 1-й палове XIX стст."
- "Нясвіж у міжваенны час. Людзі падзеі"
- Калекцыя гадзіннікаў XIX–XX стст. "Культура часу". 3 фондаў музея-запаведніка.

Мерапрыемствы

- Квэсты: "Безаблічны артэфакт", "Карта сямі каралеўстваў", "Музейны дэтэктыў", "Музейнае расследаванне".
- Культурныя мерапрыемствы: "Прыём у княгіні", "Дзень нараджэння ў Ратушы" (група да 12 чалавек ад 6 да 11 гадоў).
- Сюжэтна-ролевая развівальная праграма "Школа шпіянаў". Да 25 чалавек.
- Гульня-знаёмства "Музейка аб музеі" (група да 25 чалавек ад 4 да 7 гадоў).
- Гульнёвая праграма "Выкрутасы" (група да 25 чалавек).

Падрабязнасці па тэлефоне 8 01770 20602, 8 01770 20660 або на сайце niasvizh.by.

УНП 600207920

МУЗЕЙ В. К. БЯЛЫНЦЫКА-БІРУЛІ У МАГІЛЁВЕ

г. Магілёў, вул. Ленінская, 37.
Тэл.: 8 0222 650203, 8 0222 658800

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА У В. РАУБІЧЫ

Спарткомплекс "Рaubічы", Мінскі раён.
Тэл.: 8 017 5074468

- Пастаянная экспазіцыя.
- Праграма "Каляды ў музеі". Пrowadзіцца заўсёды. Зборная праграма 24 снежня. Папярэдні запіс абавязковы.

УНП 100377771

ЗАСЛУЖАНЫ КАЛЕКТЫЎ БЕЛАРУСКІ ТЭАТР "ЛЯЛКА"

г. Віцебск, вул. Пушкіна, д. 2.
Тэл.: 8 0212 669077 (каса)

- Інтэрактыўная казка на 1 дзень. "Вясёлы Дарафей". **19 лістапада а 11.00.**
- Зусім верагоднае здарэнне на 2 дзні. "Яшчэ раз пра Чырвоны Шпапачку". **20 лістапада а 11.00.**
- Казка на 1 дзень. "Кацёл з каменчыкамі". **26 лістапада а 11.00**

УНП 300001869

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ЦЭНТР СУЧАСНЫХ МАСТАЦТВАЎ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. Някрасава, 3.
Тэл.: 8 017 3990978

- Выстава мастакоў з Беларусі і Расіі "Песняры зямлі беларускай". **Да 20 лістапада.**
- Праект мастака Сяргея Лескея "Шпэт". **Да 20 лістапада.**
- Персанальная выстава Валяціна Нуднова "Цела Вады". **Да 20 лістапада.**

- Виртуальны праект "Адзіная спадчына". Даступны на сайце ncsmb.by. **Да 31 снежня.**
- Выстава "HOMESAPIENS. ЗАМЕДЛЕНИЕ. GREENHOUSE". **Да 20 лістапада.**

УНП 192543434

НАЦЫЯНАЛЬНЫ АКАДЭМІЧНЫ ВЯЛІКІ ТЭАТР ОПЕРЫ І БАЛЭТА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, пл. Парыжскай Камуны, 1.
Тэл.: 8 017 2431041 (каса),
8 017 3615493

- Опера ў 2 дзях з пралагам і эпілогам. "Князь Ігар". Да юбілею народнай артысткі Беларусі Анастасіі Масквіной. **19 лістапада а 18.00.**
- Балет ў 2 дзях. "Лебядзінае возера". **20 лістапада а 18.00.**
- Опера-буфа ў 2 дзях. Прэміера. "Любоўны напоі". **22 лістапада а 19.00.**
- Балет ў 2 дзях. "Стварэнне свету". **23 лістапада а 19.00.**

- Канцэрт "A.M.A.D.I.S. BRASS ЗАПРАШАЕ...". **23 лістапада а 19.30.**
- Опера ў 3 дзях. "Турандот". **24 лістапада а 19.00.**
- Балет ў 2 дзях. "Пер Понт". **25 лістапада а 19.00.**
- Аперэта ў 2 дзях. "Літучая мыш". **26 лістапада а 18.00.**

УНП 191081322

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР"

г. п. Мір, Карэліцкі раён, Гродзенская вобласць.
Тэл.: 8 01596 36290,
8 01596 36270

- Пастаянная экспазіцыя.
- Квэст "Белы слон". Разлічаны на адначасовы ўдзел ад 15 да 50 чалавек, размеркаваных па камандах (1–5 асоб). **26 лістапада.**
- Выстава "Белая зброя краін свету". 1-ы адсек Паўночнага корпусу. **Да 25 снежня.**
- Аглядныя і тэматычныя экскурсіі.
- Экскурсіі з элементамі тэатралізацыі для дзяцей і дарослых.
- Экскурсія для дваіх "Інтрыгі Купідона".

- Сямейная квэст-экскурсія "Легенды і паданні Мірскага замка".
- Музейныя заняткі для дзяцей сярэдняга школьнага ўзросту: "Святочная страва для князя па старадаўнім рэцэпце", "Асаблівасці жаночага касцюма XVIII ст.", "Арганізацыя войска і вайсковая справа ВКЛ у XVI ст.", "Печы з каробкавай кафлі XVI–XVII стст. у палацы князёў Радзівілаў".

УНП 5001541

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ

г. Мінск, пр-т Пераможцаў, 8.
Тэл.: 8 017 2030792, 8 029 1440792,
8 017 3271166

- Пастаянная экспазіцыя.
- Часовая экспазіцыя "Апалены золак", прысвечаная 140-годдзю з дня нараджэння народнага паэта Беларусі Якуба Коласа. Мастацкая галерэя, 3–4 паверх. **Да 28 снежня.**
- Выстава "Вызваленне Еўропы" ў рамках міжнароднага праекта "Тэрыторыя Перамогі", які аб'ядноўвае 250 музеяў і ваенна-гістарычных цэнтраў Расіі і іншых замежных краін.
- Алайн-выстава "Трагедыя народаў".

УНП 100235472

МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВИЧАЎ. КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА 1-Й ПАЛОВЫ XIX СТ."

г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а.
Тэл.: 8 017 3637796, 8 017 3588878

- Пастаянная экспазіцыя.
- Выстава мастака-ілюстратара Паўла Татарнікава "Дакрануцца да мінулага". **Да 10 студзеня 2023 года.**
- Экскурсія "Шлях мастака Валенція Ваньковіча". Папярэдні запіс. Пrowadзіцца заўсёды.
- Экскурсія "Сядзібны партрэт". Папярэдні запіс. Пrowadзіцца заўсёды.
- Спектакль-тэатра ценяў "Шляхціц Завальня, або Беларусь ў фантастычных апавяданнях. Белая сарока". Папярэдні запіс. Пrowadзіцца заўсёды.

УНП 100377771

Нацыянальны мастацкі музей Рэспублікі Беларусь

аказвае фізічным і юрыдычным асобам паслугі па рэстаўрацыі і кансервацыі ікон, твораў выяўленчага і дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва.

Тэлефоны: **8 017 3970163,**
+375 25 6677819.

«Культура і Мастацтва»
14 саб • 17:30

Уладзімір Караткевіч велімі любіць мультфільмы і абавязкова адзначае іх чырвоным алоўкам у праграме перадач.

#арт_факт

Самыя цікавыя і незвычайныя факты з жыцця дзеячаў беларускай культуры — у рубрыцы "Арт_факт". Далучайцеся!

З пытаннямі размяшчэння рэкламы звяртайцеся па тэлефоне 8 017 2860797 або на электронную пошту reklama@kultura-info.by

Пераможца 2006 г.
Пран-прэмія 2010 г.
Пераможца 2022 г.

КУЛЬТУРА

ШТОДЫННЕВАЯ ГРАМАДСКА-АСВЕТНІЦКАЯ ГАЗЕТА ДЛЯ ДАСУГУ (КУЛЬТУРА, МАСТАЦТВА)

Выдаецца з кастрычніка 1991 года.

Заснавальнік — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь. Рэгістрацыйнае пасведчэнне №637, выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.

Выдавец — Рэдакцыйна-выдавчая ўстанова "КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА".

Дызрэктар — ДУЛЕВІЧ Віктар Іванавіч.

Першы намеснік дырэктара — КРУШЫНСКАЯ Людміла Аляксееўна.

Намеснік галоўнага рэдактара — ШЧУРОК Жанна Іванавіч.

Адказны сакратар — Галіна МАЛІНОВСКАЯ.

Рэдактар аддзела — Яўген РАГІН.

Аглядальнік рэдакцыі: Надзея БУНЦЭВІЧ, Антон РУДАК, Ілья СВІРЫН, Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ.

Данііл ШЫЙКА, Зміцер ЮРКЕВІЧ, Настасся ЮРКЕВІЧ.

Літаратурны рэдактар — Мацвей ЗАЙЦАУ.

Мастацкі рэдактар — Марына ПЯРКОУСКАЯ.

Прыёмная: 8 017 3345741.

220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77. Чацвёрты паверх.

Бухгалтэрыя: 8 017 3345735.

Адрас рэдакцыі: 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77, чацвёрты паверх.

Тэлефоны: 8 017 2860797, 8 017 3345723.

Тэлефон-факс: 8 017 3345741.

Рэкламны адрас: тэл.: 8 017 2860797.

Аўтары допісаў паведамляюць прозвішча, поўнаснае імя і імя па бацьку, пашпартныя звесткі (нумар, дату выдачы, кім і калі выдадзены пашпарт, асабісты нумар), асноўнае месца працы, зваротны адрас. Аўтарскія рукапісы не рэдакцуюцца і не вяртаюцца.

Меркаванні аўтара могуць не адпавядаць пункту гледжання рэдакцыі.

Аўтары няць адказнасць за дакладнасць матэрыялаў.

*Матэрыял на правах рэкламы. © "Культура", 2022.

Сайт: www.kultura-info.by
e-mail: kim@kultura-info.by

Наклад 2972.

Індэксы 63875, 638752.

Рознічны кошт — па дамоўленасці.

Падпісана ў друк 18.11.2022 у 18:00. Замова №2734.

Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства "Выдавчтва "Беларускі Дом друку".

220013, г. Мінск, праспект Незалежнасці, 79/1.

ЛП № 02330/106 ад 30.04.2004.